

Senaste nytt i appen och på unt.se   Världsbäst på Uppland!   Tipsa oss! **E-post:** 72018@unt.se   **Sms/mms:** 72018

Vecka: 36 · Grundad: 1890 · Pris: 25 kr

Lokala
nyheter
i dag, för ett
bättre samhälle
i morgon

**SOPSKANDALEN
I DANNEMORA
TAS UPP
I RÄTTEN**   A12-13, A16

**ÄNNU ETT STEG
NÄRMARE NY
LOKAL FÖR
HEMLÖSA**   A6

FOTO: ADAM WRAFTER

Vera, 84, blev våldtagen av mannen från hemtjänsten

■ 84-åriga Vera larmade kommunen om mannen från hemtjänsten som varit närgången. Några månader senare

våldtog han henne. Nu berättar hon, med stöd av barnbarnet Kajsa, om dagen som satte djupa spår.

A8-11

Välkommen ombord och njut av årets Fisk- och skaldjursbuffé 23/8–3/10

ECKERÖLINJEN
www.eckeroelinjen.se • Tel. 0175-258 00

✓ **BUSS + BÅT T/R + UNDERHÅLLNING**
webbpris från **180 kr** (ord. pris 210 kr)

IVENIK FÅGEL
FÄRSK KYCKLINGFILÉ, MINUTFILÉ
Kronfågel. Ursprung Sverige. Ca 600–925 g. Naturell.
ICA Kvantum GRÄNBY
Priset gäller 2/9 - 8/9

Stammis Pris
119:-/kg

UNT GRANSKAR: VÅLDTÄKTER I HEMTJÄNSTEN

Vera, 84: Jag våldtogs av mannen från hemtjänsten

UPPSALA

Mannen i hemtjänsten var närgången och visade sitt stånd för 84-åriga Vera. Hon larmade Uppsala kommun – men inget hände. Några månader senare våldtog han henne. Här är Veras berättelse.

Redan hösten 2023 larmade Vera kommunen om mannen. Han kallade henne för älskling och vred hennes ansikte för att kunna pussa henne på munnen. Och han ställde frågor om lägenheten: Ägde hon den? Hade hon arvingar? Kunde inte han få flytta in hos henne?

– Han var så påträngande. Obehaglig. Och så en dag när jag sitter här vid matbordet tar han plötsligt fram en tub glidmedel som han sa var för äldre människor. Sedan drog han ner byxorna och visade sin ståpenis. Tack och lov ringde det på dörren, det var Jeho-

vas vittnen. Aldrig har jag varit så tack-sam för att de har kommit, säger hon.

Det var då Vera kände att hon måste ringa hemtjänstchefen i sitt område i Nyby för att säga att hon inte ville ha fler besök av mannen.

– Jag berättade vad som hade hänt och sa att jag inte vill att någon i hemtjänsten ska visa sin penis eller köpa glidmedel. Föreståndarinnan lovade att undersöka saken och sa att den här mannen inte skulle komma till mig mer.

Den närmaste tiden dök han inte upp hos Vera, så hon tog för givet att chefen

”Han var så påträngande. Obehaglig. Och så en dag när jag sitter här vid matbordet tar han plötsligt fram en tub glidmedel.

Vera

tagit tag i frågan. Men plötsligt var mannen återigen en i rullen av hemtjänstpersonal som kom hem till henne, berättar hon.

– Första besöket gick bra, men sedan fortsatte han igen med dumheterna. Jag ringde chefen flera gånger men hon svarade inte.

Några månader senare, på våren 2024, gick mannen ännu längre.

När vi träffas i Veras lägenhet i augusti har det gått fyra månader sedan hon våldtogs. Här, i sitt eget hem, i sin egen säng. Fortfarande skrubbar hon sig extra noga varje gång hon duschar.

– Jag känner mig så smutsig. Men det går inte bort! Och jag kan inte sluta undra om jag hade kunnat gjort något annorlunda.

Hon skakar på huvudet åt sina ologiska tankar.

– Jag sa nej och försökte fösa bort ho-

nom med händerna. Men jag hade ingen kraft. Ändå känns det så skamfullt. Jag är rädd för hur folk ska se på mig nu.

Vera tycker att det är jobbigt att prata om det som hände, och hon har varit nervös inför vårt möte. Men det går lite lättare för varje gång hon sätter ord på det. Hon sitter alldeles stilla på sin stol vid köksbordet och rösten är stadig när hon börjar berätta om den där morgonen:

Vera låg och sov i sin säng när hon vaknade av att mannen lade sin hand på hennes axel. Han kom tidigare än hemtjänsten brukar och Vera tror inte att han ringt på dörrklockan eftersom hon brukar vakna av den.

– När han sett till att jag var vaken drog han för persiennerna. Sedan kom han tillbaka till sängen och slet av mig trosorna.

Vera tystnar och ser olycklig ut.

Vera mådde så dåligt och kände sig så skamfylld efter våldtäkten att det tog flera veckor

innan hon klarade av att berätta om den.

FOTO: ADAM WRAFTER

– Sedan vände han ut mina ben och kom emellan, på något sätt hade han hunnit ta av sig sina byxor. Han trängde sig in och det gjorde så ont. Jag var rädd för att jag skulle spricka. Man blir så torr och trång när man är gammal.

Vera berättar att hon bad mannen att sluta, att hon sa till honom att det inte var rätt och att hon inte ville. Men han varken lyssnade eller svarade, utan våldtog henne under tystnad.

– När han var klar satte han på mig mina stödstrumpor och gick och lagade frukost åt mig utan att säga något. Kokade kaffe och bredde en smörgås.

Vera låg kvar i sängen. Underlivet värkte och när hon duschade kom det blod.

– När han hade gått ringde jag chefen för hemtjänsten för att säga att jag inte ville att han skulle komma hit mer, men hon svarade inte. Jag lämnade ett med-

delande att hon skulle ringa mig, men det gjorde hon aldrig.

Vera har hemtjänst för att hon är fysiskt skröplig, men mentalt är hon helt klar. Med under intervjun är också Veras barnbarn Kajsa, som är den som uppmanat Vera att berätta för UNT och som håller i kontakten med både kommunen och polisen.

– Det är så mycket som skötts otroligt dåligt av kommunen. Det här hade aldrig behövt hända om de lyssnat på min mormor från början. Jag är så arg, säger Kajsa som precis som Vera egentligen heter något annat.

Det tog flera veckor innan Vera berättade för någon om våldtäkten. I stället satt hon ensam i lägenheten med sin ångest och alla tankar.

Mannen fortsatte att komma hem till Vera för att utföra hemtjänst.

Men så ett par veckor efter våldtäk-

”Det kändes på ett sätt bra att få prata om det, men jag skäms ju också. Att jag gamla människan har blivit våldtagen.

Vera

ten bröt Vera ihop inför en biståndshandläggare som kommit för att utreda hennes vårdbehov. När han hört Veras berättelse kontaktade han chefen för hemtjänsten, hon som Vera förgäves försökt få tag på. Samma dag berättade Vera också för sin dotter, som i sin tur berättade för Kajsa.

– Jag satt i bilen när jag fick höra det. Jag blev så illamående att jag var tvungen att stanna bilen för att kräkas, säger Kajsa.

Kajsa ringde chefen för hemtjänsten för att försöka förstå hur detta kunnat ske samt försäkra sig om att mannen tagits ur tjänst under utredningen.

– Då svarar chefen att de helt och hållet tror på mormor och att mannen inte längre kommer hem till henne. Men att han fortfarande jobbar eftersom det är HR som måste fatta ett beslut om avstängning. Hur är det möjligt? Minst tre dagar hade kommunen vetat om

vad som hänt, och så får den här mannen fortsätta gå hem till äldre! Det är ju sinnessjukt.

Poliserna var jättefina när de kom och tog Veras vittnesmål, vill både Kajsa och Vera lyfta fram.

– Det kändes på ett sätt bra att få prata om det, men jag skäms ju också. Att jag gamla människan har blivit våldtagen, säger Vera.

– Är det några som skött sig så är det polisen. De har till och med satt extra bilar att cirkulera här i området, berättar Kajsa.

Kajsa har utgått från att alla som anställs inom hemtjänsten måste visa upp ett utdrag ur belastningsregistret för att visa att man inte dömts för något brott. Nu har hon fått veta att kommunen inte gör sådana kontroller, vilket gör henne bestört.

– De kommer hem till utsat-

UNT GRANSKAR: VÅLDTÄKTER I HEMTJÄNSTEN

Vera säger att det är lite lättare att berätta om våldtäkten varje gång hon sätter ord på den. Hon har varit rädd för hur folk ska se på henne.

FOTO: ADAM WRAFTER

Fortfarande skrubbar sig Vera extra noga varje gång hon duschar. "Jag känner mig så smutsig", säger hon.

FOTO: ADAM WRAFTER

Vera har hemtjänst eftersom hon är skröplig i kroppen. Hon är helt klar i huvudet, och av kommunens egen utredning framgår att utredarna till fullo tror på hennes vittnesmål. Mannen, som nekar till brott, har nu avskedats.

FOTO: ADAM WRAFTER

» ta och sköra personer. De skulle kunna ha begått hur grova brott som helst tidigare, men det har kommunen ingen aning om.

Vera fick genomgå en gynundersökning, men eftersom flera veckor hade gått var det för sent att säkra några bevis.

Mannen anhölls, men släpptes i brist på bevismaterial. Han nekar till brott. Polisutredningen fortsätter, men eftersom det råder förundersökningssekretess är polisen sparsam med uppgifter.

Kommunen har anmält händelsen till Ivo (Inspektionen för vård och omsorg) och gjort en egen så kallad Lex Sarah-utredning som nu är klar. "Utredningen har visat att det inträffade är ett allvarligt missförhållande", skriver kommunen i sitt ställningstagande.

Av utredningen är det tydligt att kommunen till fullo tror på Vera. "Samman-

taget är utredarens bild att det inte finns någon kognitiv svikt eller annan svårighet hos brukaren som gör att berättelsen kan ifrågasättas", står det bland annat. Kommunen har efter utredningen avskedat mannen.

Företrädare från Uppsala kommun är förtegnade om att ge kommentarer i fallet, men dementerar ingenting i Veras berättelse. UNT har sökt den chef som Vera berättade om blottningen för. Hon vill inte ställa upp på en intervju, utan hänvisar alla frågor till Rasmus Sundström, avdelningschef inom Uppsala kommuns äldreomsorg.

– Det här är en situation som eskalerat på ett fruktansvärt sätt. Nu får verksamheten lära av detta, säger Rasmus Sundström.

I kommande artiklar i UNT får kommunen ge utförligare svar.

Veras mage har varit i olag ända se-

Kajsa är oerhört upprörd över hur kommunen hanterat fallet. "Det här hade aldrig behövt hända om de lyssnat på min mormor från början", säger hon.

FOTO: ADAM WRAFTER

dan våldtäkten. När hon är ute med rullatorn och ser någon som liknar honom vänder hon och går hem. Hon har kvar en "kramp i kroppen", som hon uttrycker det och hon ryggar tillbaka när någon tar i henne.

– Jag vill så gärna bli av med det. Jag vill inte spänna mig när någon visar omtanke.

Men det hjälper att gå till psykologen,

säger hon. Där får hon lära sig hur ska tänka kring våldtäkten för att inte må lika dåligt.

Kajsa önskar så att hennes mormor får tillbaka den livsglädje hon tidigare hade.

– Det är som att hon har tappat gnistan. Att det här kanske blir bland det sista som händer i hennes liv ... det känns bara så fruktansvärt.

Elin Sandow

Elin.Sandow@unt.se

Fotnot: Vera och Kajsa heter egentligen något annat.

Läs mer på nästa sida: "Vi inte lyckades ta reda på vem mannen var. Kvinnan visste inte hans namn". Rasmus Sundström, avdelningschef inom kommunens äldreomsorg, svarar på kritiken från Veras barnbarn Kajsa.

"Alla Lex Sarah-utredningar är ett lärande: finns det brister så åtgärdar vi dem", säger Rasmus Sundström, avdelningschef inom kommunens äldreomsorg.

FOTO: ELIN SANDOW

Kommunen larmades om blottning – mannen jobbade kvar ett halvår

UPPSALA

Kommunen visste att den nu våldtäktsmisstänkte hemtjänstmannen tidigare hade visat sitt kön för den 84-åriga kvinnan. Ändå jobbade han kvar i flera månader. Ingenstans i kommunens papper finns larmet om mannens beteende noterat.

84-åriga Vera har för UNT berättat om att hon i våras våldtogs av en man i hemtjänsten. Vera hade flera månader tidigare larmat hemtjänstchefen om mannens olämpliga beteende, bland annat att han visat sitt stånd för henne.

– Om kommunen hade agerat och stängt av honom då så hade hon ju aldrig blivit våldtagen senare, säger Kajsa, Veras barnbarn.

Kajsa är även starkt kritisk till kommunens agerande efteråt. När hon ringde områdeschefen för att försäkra sig om att mannen var avstängd fick hon höra att han jobbade kvar i väntan på beslut från HR.

Polisutredningen mot mannen pågår. Uppsala kommun har Lex Sarah-anmält fallet till Ivo (Inspektionen för vård och omsorg) och gjort en egen utredning.

Den misstänkte mannen nekar till anklagelserna, men det är tydligt att kommunens utredare tror på Veras vittnesmål: "Sammantaget är utredares bild att det inte finns någon kognitiv svikt eller annan svårighet hos brukaren som gör att berättelsen kan ifrågasättas", står det bland annat i utredningen. Mannen har nu avskedats.

UNT har sökt den chef som Vera berättade om blottning för. Hon vill inte ställa upp

på en intervju, utan hänvisar alla frågor till Rasmus Sundström, avdelningschef inom kommunens äldreomsorg. Den utsatta kvinnan larmade redan i höstas, men kommunen agerade inte. Varför?

– Jag kan egentligen inte uttala mig i det enskilda fallet. Men här kan jag ändå säga att vi inte lyckades ta reda på vem mannen var. Kvinnan visste inte hans namn, säger Rasmus Sundström.

Vera har berättat för UNT att hon brukar be de i hemtjänsten att skriva ner sina namn i en särskild anteckningsbok. Många har nämligen utländska namn som hon har svårt att uppfatta. Under UNT:s besök visade hon upp listan med namnen, och vi kunde precis som hon konstatera att just hans namn är väldigt svårt att tyda.

Varje anställd har ju en unik digital nyckel, så att varje besök registreras. Kunde ni inte med hjälp av dessa loggar se vem som varit hos henne?

– Jag kan inte detaljerna. Jag vet att vi försökte reda ut det, säger Rasmus Sundström.

Så här i efterhand: kunde ni ha agerat annorlunda?

– Ja. Det här är en situation som eskalerat på ett fruktansvärt sätt. Nu får verksamheten lära av detta. Alla Lex Sarah-utredningar är ett lärande.

UNT har tagit del av kommunens utredning. Ingenstans står det något om att kommunen i något skede borde eller kunnat agerat på annat sätt.

Faktum är att utredningen överhuvudtaget inte nämner att Vera larmade om mannens beteende hösten 2023.

Utredningen missar ju därmed helt att granska varför den egna organisationen inte agerade på larmet?

– En rapport är inte heltäckande. Att larmet kom finns det kunskap om i verksamheten.

I utredningen skriver kommunen att man behöver "trygga brukarna i att

våga rapportera avvikelser och oönskade händelser så snart de inträffat".

Den brottsutsatta kvinnan hade ju larmat?

– Ja, vi får som sagt ta till oss och se till att agera annorlunda.

UNT har via Vera fått ut de journalanteckningar som äldreomsorgen gör i hennes ärende. Där står till exempel noterat när hon sökt utökad hemtjänst och när hon ringt in och önskat ledsagning. Men det står ingen anteckning om när hon ringde in och larmade om att mannen i hemtjänsten blottat sig för henne och att hon då bett om att få slippa honom framöver.

Borde inte det ha noterats?

– Det kan man absolut tycka, säger Rasmus Sundström.

Det finns uppgifter om att mannen inte togs ur tjänst direkt när han blev misstänkt för våldtäkt. Varför inte?

– Jag kan inte uttala mig om just det. Beslut om avstängning är ett chefsmandat i samråd med HR. Men

det går att stänga av en person på dagen.

Om det skulle vara så att ni inte stängt av en anställd direkt trots våldtäktsmisstanke, vad anser du om det?

– Det blir för spekulativt att svara på.

Kan fler äldre ha utsatts för brott av mannen?

– Vår utredning tyder på att det inte finns fler utsatta. Vi har kartlagt de som fått besök av honom och gjort individuella uppföljningar.

Veras barnbarn Kajsa kommer att göra en egen anmälan till Ivo eftersom hon tycker att Uppsala kommun hanterat hennes mormors fall så dåligt.

– Jag upplever att hela händelsen hade kunnat gå att förebygga, och jag tycker inte att kommunens egen utredning är korrekt. Vi anhängiga har inte fått något gehör för våra synpunkter, säger hon.

Fotnot: Vera och Kajsa heter egentligen något annat.

Elin Sandow
Elin.Sandow@unt.se

Arbetsgivare måste kolla brottsregistret för den som ska arbeta med barn och unga. Vid andra anställningar finns inget sådant lagkrav.

Förvirringen: Varför slutade kommunen kolla brottsregistret?

UPPSALA

Efter våldtäkterna i hemtjänsten ska alla som anställs nu kollas mot brottsregistret. Det klubbade politikerna på onsdagen. Sådana kontroller fanns fram till 2018 i Uppsala – varför de togs bort råder det förvirring kring.

84-åriga Vera har berättat för UNT om när hon våldtogs av en man i hemtjänsten.

Hennes berättelse samt kommunens hantering av fallet har väckt starka reaktioner.

En direkt konsekvens blir nu att alla som anställs inom äldreomsorgen ska kontrolleras mot brottsregistret. Beslutet var en extrainsatt punkt på onsdagens kommunstyrelsemöte, och beskrivs i underlaget som "akut". Inom två veckor ska detta vara infört, säger Erik Pelling (S), kommunstyrelsens ordförande.

– Det här är en förebyggande åtgärd för att något liknande inte ska hända igen.

Men sedan vet vi inte om det hade hjälpt i det här fallet, säger han.

Nu beskrivs frågan alltså som akut. Faktum är dock att bakgrundskontroller vid nyanställningar gjordes i Uppsalas äldreomsorg under många år: från 2008 till 2018. Motivet var att skydda äldre och sköra.

– Det fungerade bra. Vi bad de som sökte jobb att lämna utdrag ur brottsregistret.

Gjorde man inte det frågade vi varför, och då drog de ofta tillbaka sin ansökan, berättar Carina Kumlin, dåvarande chef för äldrekontoret på Uppsala kommun.

Men 2018 upphörde kommunen att göra kontroller, utan att något politiskt beslut fattats. Det var politikerna i äldreutskottet missnöjda med. Stefan Hanna, som då var centerpartist och vice ordförande i nämnden,

drev frågan om att återinföra kontrollerna.

– Vi drev den stenhårt. Självklart måste vi skydda våra sköraste medborgare som inte kan försvara sig från de som är högst olämpliga att vara i närheten av dem. Precis som vi skyddar våra barn och unga, säger Stefan Hanna.

En annan som minns de politiska diskussionerna är Cecilia Forss (M), som än i dag sitter i äldreutskottet.

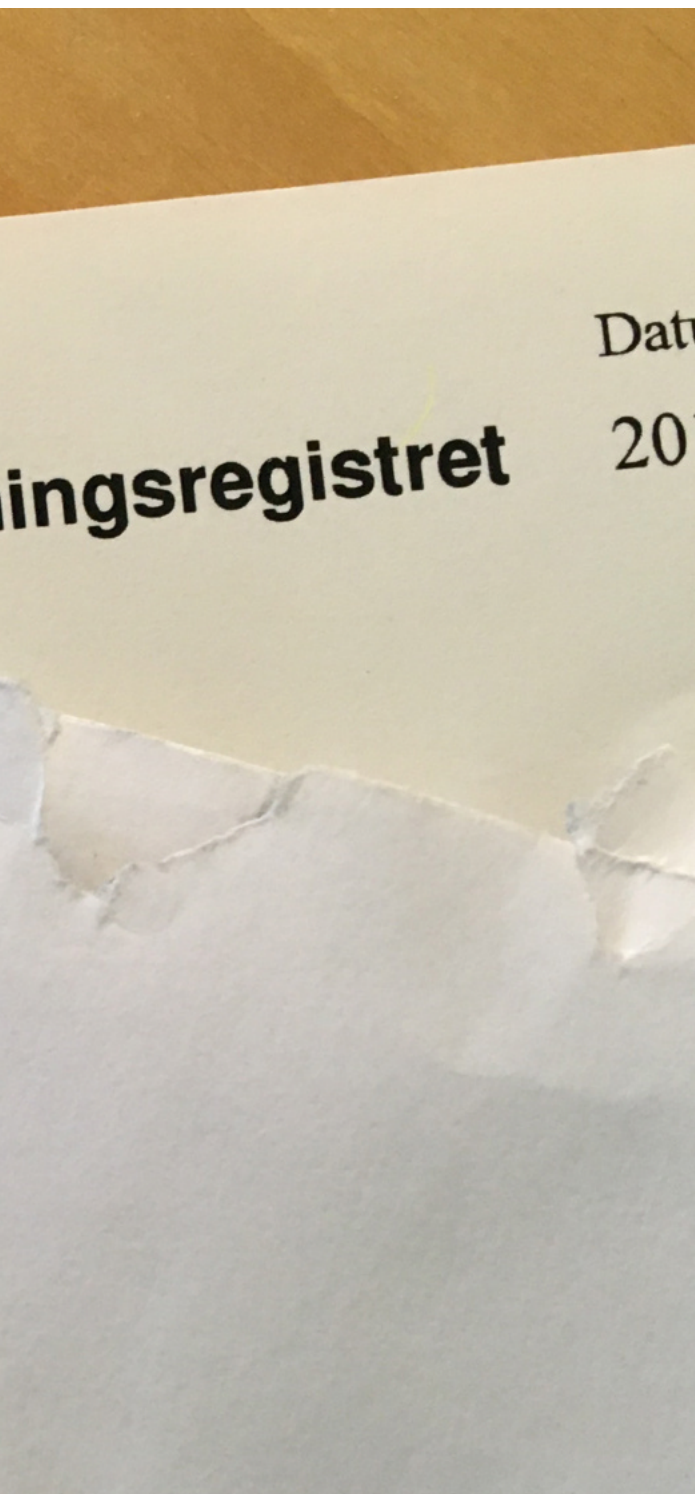

FOTO: LINA HANDBERG/ARKIV

– Vi hade en diskussion men fick besked från tjänstemännen att det inte gick enligt gällande lagtext. Vi blev upprörda och bad dem dubbelkolla, men beskedet var ändå att det inte var möjligt.

Enligt lagen om registerkontroll måste arbetsgivare begära utdrag ur belastningsregistret för alla som ska jobba med barn och unga.

Men lagen ger rätt att kräva utdrag även för andra yrken, så kallad informell registerkontroll.

Det är något som SKR (Sveriges kommuner och regioner) bekräftat för UNT. Sådana kontroller görs av flera kommuner, bland annat inom äldreomsorgen.

– Jag har alltså i alla år gått och trott att det är förbjudet, och så får jag läsa i UNT att det går. Jag tycker att det är märkligt att vi inte fick veta att det fanns möjligheter till registerkontroll när vi drev frågan 2018, säger Cecilia Forss.

Samtidigt som kommunen slutade kolla belastningsregistret krävde politikerna i äldre-nämnden hösten 2018 att privata företag

inom äldreomsorgen skulle fortsätta att kontrollera personalens brottsregister vid nyrekrytering. Det visar protokoll som UNT tagit del av.

Märkligt, tycker Monica Östman (S), dåvarande ordförande i äldre-nämnden.

– Det känns väldigt konstigt. Det ska vara samma regler för privata utförare som för kommunen. Något måste ha hänt. Det var mycket stök i organisationen då, och då försvinner det politiska svaret, säger hon.

Den som var chef för äldre-förvaltningen när kontrollerna av brottsregistret upphörde var Carina Juhlin.

Varför slutade ni med kontroller-na?

– Jaa du, det sitter jag också och funderar på. Det får man nog kolla med HR, som formellt fattade beslutet. Det är ju inte så att man inte får. I dag är jag chef inom Sollen-tuna kommun, där kollar vi brottsregistret på alla vi nyanställer, säger Carina Juhlin.

Anna Bittner, som var personalchef (HR-chef) både 2018 och i dag, skriver i ett mejl till UNT att kommuner-

Anna Bittner, personalchef på Uppsala kommun, uppger att det saknas lagstöd för att kontrollera brottsregistret för många yrken.

FOTO: ELIN SANDOW

Efter Veras berättelse om hur hon våldtogs av mannen i hemtjänsten inför nu Uppsala kommun bakgrunds-kontroll av hemtjänstanställda.

FOTO: ADAM WRAFTER

”Vi tar strid mot juridiken. Det här behövs”, säger Erik Pelling (S) om att införa registerkontroller.

FOTO: JULIA KOCH

na saknar ”lagligt stöd att begära registerkontroll på andra än inom verksamhet för barn och unga”. När vi ber henne förtydliga länkar hon till en vägledning från SKR om att kommuner bör vara mycket restriktiva med att begära sådana utdrag.

Den juridiska diskussionen kommenterar Erik Pelling så här:

– Det har gjorts en juridisk bedömning i kommunen, men den tar vi strid mot. Det är ju flera andra kommuner som gör det här.

Något som i dag inte är lagligt är att kontrollera redan anställda.

Det har Södertälje kommun testat på bred front,

men fått JO-kritik för. Re-geringen håller nu på att snabbutreda frågan.

Erik Pelling skulle gärna kolla alla redan anställda.

– Det tror jag vore klokt. Förutom den här typen av brott som drabbar väldigt utsatta personer har vi också problem med infiltration och välfärds-kriminalitet som tar sig in i kommunen, säger han.

Elin Sandow
Elin.Sandow@unt.se

Niklas Skeri
Niklas.Skeri@unt.se

Lagen om registerkontroll

● Arbetsgivare är enligt lagen om registerkontroll av personal skyldiga att begära utdrag ur brottsregistret (belastningsregistret) för den som ska jobba med barn i förskola och skola, som ska jobba på vissa typer av boenden för barn samt med viss vård av funktionshin-

drade barn. Det kallas obligatorisk registerkontroll. ● Arbetsgivare har också rätt enligt lag att begära utdrag ur brottsregistret vid andra typer av anställningar. Det kallas informell registerkontroll.

Källa: SKR

Helena Proos (S) säger att regionen måste bli offensivare med att införa bakgrunds-kontroller vid anställningar.

FOTO: SCHARLOTTE PEPPARE

Regionen vill också skärpa bakgrunds-kontroller

UPPSALA
Även inom Region Uppsala börjar man efter rapporter om våldtäkter i vård-situationer prata om att skärpa bakgrunds-kontroller vid anställningar. ”Vi måste bli duktigare på de här frågorna”, säger Helena Proos (S).

Frågan om regionens policy vid anställningar har aktualiserats även i Region Uppsala efter den senaste tidens händelser. Regionstyrelsens arbetsutskott hade fråga på bordet vid ett möte på tisdagen.

– Där lagen kräver att man ska göra bakgrunds-kontroller och de fall där lagen ger möjlighet att göra det. Där ska vi självklart göra det. Men även på områden där det inte regleras alls där vill vi att regionen tar täten och gör så mycket man kan. HR-direktören tittar nu på vad som är möjligt och ska återkomma med ett förslag till beslut, säger Helena Proos (S), regionstyrelsens ordförande.

Hon säger att frågan initierades i diskussioner med en brukarorganisa-

tion inom psykiatrin. Att det kommer upp nu efter rapporter om våldtäkter från både den kommunala hemtjänsten och i vård-situationer på Akademiska sjukhuset är mer en slump.

– De senaste händelserna visar att det här är en viktig fråga. Vi måste bli duktigare på detta. I dag finns inga riktlinjer för hur man ska göra vid de anställningar där det inte är lagkrav på bakgrunds-kontroller, säger Helena Proos.

Sofia Birk, HR-direktör i regionen säger att frågan ska hanteras skyndsamt.

– Självklart har det här blivit mer angeläget mot bakgrund av den senaste tidens händelser, säger hon.

Finns det en risk för ökad administration om man ska göra bakgrunds-kontroller vid samtliga anställningar?

– Det är frågor som man får väga mot vad man kan få fram vid den här typen av registerkontroller. Det är där vi behöver landa vad som är vägen framåt för Region Uppsala, säger Sofia Birk.

Johan Heimer
Johan.Heimer@unt.se

Man får böter för snabb elsparkcykel

UPPSALA
En man körde elsparkcykel i Uppsala. Nu döms han för olovlig körning.

Mannen, som är i 40-års-aldern, hade sedan tidigare fått sitt körkort återkallat. Han använde därför en elsparkcykel som han köpt från en kinesisk hemsida för att ta sig runt.

Elsparkcykeln kunde köra i 65 km/h, vilket innebär att fordonet klassas som en motorcykel. Man-

nen menar dock att han inte visste att den kunde köra så fort, och uppger att han ångrar att han inte kollat upp det.

Tingsrätten dömer mannen för grov olovlig körning, och menar att mannen har en skyldighet att vara informerad.

Han döms att betala sammanlagt 35 500 kronor i dagsböter.

Alexandra Persson
Alexandra.Persson@unt.se

UNT GRANSKAR

”Man vill ju bara vråla: Jag har inte våldtagit någon!”

UPPSALA

Deras kollegor misstänks för våldtäkt och sexuella övergrepp på äldre kvinnor som de alla har i uppdrag att vårda. ”Vi är i helvetet varje dag”, säger en av Nybys hemtjänstanställda.

Anna älskar sitt arbete. Men just nu är det ett helvete, berättar hon. Hon är en av 70 anställda som ger hemtjänst åt äldre i Nyby.

– Jag trodde att alla jobbade här av samma anledning som jag: av hjärtat. Och så gör man så här, i en utsatt människas hem. Det går inte att göra något värre. Och så är det inte bara en kollega och inte heller två, utan tre, säger Anna, som egentligen heter något annat.

Det Anna syftar på är hennes tre kollegor som nu är avstängda eller avskedade misstänkta för våldtäkter och sexuella ofredanden mot två äldre kvinnor.

När vi når Anna på telefon är hennes reaktion: ”Nej, måste ni rota mer i det här?” Orken är slut. Sedan säger hon att hon ju egentligen tycker att det är väldigt bra att alla missförhållanden kommer fram. Hon är inte bara förbannad på männen, utan också på de chefer som inte agerade när Vera, som UNT berättat om i ett reportage, larmade om en av männens agerande redan hösten 2023.

En hemtjänstanställd i Nyby säger att hon känner oro på jobbet för sig själv som kvinna. ”Det är så jobbigt att höra att äldre blivit utsatta av äckliga män.”

Som hemtjänstanställd tvingas hon nu stå mitt i stormen.

– Inte nog med besvikelsen över vad chefer och kollegor ställt till med, vi måste också stötta de äldre. Särskilt bland damerna finns en stor oro, många undrar om de här personerna varit hos dem och om de bara kan gå rätt in, säger Anna.

Dessutom väcker kommunens lila hemtjänstkläder reaktioner.

– Grannar kommer ut och dyker på oss och vill veta vilka som är skyldiga. Man vill ju vråla ut att ”Jag är kvinna och har inte våldtagit någon” och att vi som

är kvar uppenbarligen inte har gjort något dåligt.

Att hemtjänstskandalen har framkallat starka känslor vittnar också företrädare för Uppsala kommun om. Bland annat har en chef dödshotats, berättade äldrechefer vid en pressträff i veckan som gått. UNT har pratat med flera anställda i Nyby. Tidigare var hemtjänststyrket kvinnodominerat. Så är det inte längre. En hemtjänstanställd man i Nyby som vi träffar blir känslös när han berättar hur han efter våldtäktsskandalen skäms för att visa sig i de lila kläderna.

– Jag mår inte bra och har väldigt svårt att släppa tankarna på jobbet. Att sådant här kan hända på en arbetsplats där man ska hjälpa de äldre är fruktansvärt. Händelserna påverkar också hur han utför sitt jobb.

– Är det en kvinnlig brukare ser jag till att vara därinne så kort som möjligt. Finns det de som är rädda för dig, för att du är man?

– Ja. Om jag får i uppdrag att duscha en kvinnlig brukare säger jag direkt nej.

En kvinna som arbetar i Nyby säger att hon själv känner sig otrygg. Efter avslöjandena undviker hon att prata med sina manliga kollegor.

– Det är så jobbigt att höra att flera äldre blivit utsatta av äckliga män. Och det är jobbigt att känna att jag som kvinna kan bli utsatt.

”

Jag trodde att alla jobbade här av samma anledning som jag: av hjärtat. Och så gör man så här, i en utsatt människas hem. Det går inte att göra något värre. Och så är det inte bara en kollega och inte heller två, utan tre.

Anna, som egentligen heter något annat

Flera vi pratar med vittnar om att Nybys hemtjänstområde präglats av mer eller mindre kaos de senaste åren. Uppsala kommun tog över hemtjänsten här 2022 sedan man upptäckt fusk inom det privata bolaget Attendo som tidigare utförde hemtjänsten.

– Man har tagit in vilka personer som helst, en del kan inte språket. De går bara två dagar bredvid för att lära sig och sedan ska de börja jobba, säger en anställd.

En annan beskriver läget som ”en katastrof”.

– Det har varit brist på ledning och styrning länge. Personalen mår jättedåligt och det finns en tystnadskultur där medarbetare inte kunnat berätta saker eftersom de inte tagits på allvar.

Äldreförvaltningen har känt till den pressade situationen i Nyby. Analysen har varit att området är för stort för en enda chef, och därför delades området i våras upp på två chefer. Den chef som tog emot Veras larm hösten 2023 jobbar nu i en annan del av kommunen.

Anna önskar att hon och kollegorna hade informerats om vilka som är misstänkta för övergreppen. Nu har det kommit fram ändå, på ryktesvägen, men under tiden har det spekulerats. Har någon varit borta några dagar blir man misstänkliggjord. Liksom andra i personalen grubblar Anna över hur allt kunnat hända just i Nyby.

– Kan det finnas några samband mellan händelserna och männen? Har de tipsat varandra, typ ”hon går bra”?

Anna är upprörd över att Veras larm på något sätt slarvades bort. Områdeschefen Rasmus Sundström har förklarat att kommunen inte lyckades ta reda på vem mannen som blottat sig för Vera var. Skitsnack, menar Anna.

– Det är klart att man kan få fram vem det var.

Varför tror du att man inte gjorde något åt larmet?

– Jag vet faktiskt inte. Inte glömmer man det i alla fall. Jag har jobbat många år inom vården, det här är det sjukaste jag varit med om.

Elin Sandow

Elin.Sandow@unt.se

Niklas Skeri

Niklas.Skeri@unt.se

UNT:s granskning

● 84-åriga Vera har berättat för UNT om när hon våldtogs av en man i hemtjänsten. Historien började hösten 2023, då Vera larmade en hemtjänstchef om att mannen var närgången och bland annat visat sitt stånd för henne. Chefen lovade att mannen inte skulle komma hem till henne igen. Men inget hände, utan han kunde jobba kvar i flera månader. En morgon i våras blev Vera våldtagen av mannen.

● Uppsala kommun har bekräftat för UNT att man tog emot Veras larm, men att man inte lyckades ta reda på vem mannen var. Kommunen har gjort en egen utredning, som UNT läst. Där är det tydligt att kommunen till fullo tror på Vera och kommunen har nu sparkat mannen. Men kommunen skriver inte en rad om att Vera larmade.

● Efter UNT:s publiceringar har kommunen inlett en ny djupare utredning. I den har kommunen nu hittat fler offer. En äldre kvinna i Nyby har berättat att hon våldtagits av den redan misstänkte mannen samt att hon utsatts för sexuellt ofredande av två andra hemtjänstanställda män. Ytterligare två män i Nyby har stängts av på grund av tidigare sexbrottsdomar och en är avstängd för att ha lurat en äldre kvinna på pengar.

I Nyby har tre hemtjänstanställda stängts av efter att ha utsatt äldre för våldtäkt eller andra sexuella övergrepp. Två män är avstängda för tidigare sexbrott och en för att ha lurat en äldre kvinna på pengar.

FOTO: ADAM WRAFTER

Nya krisåtgärder på gång inom hemtjänsten i Uppsala

UPPSALA

Mycket borde ha gjorts bättre inom Uppsalas hemtjänst – för länge sedan. Det erkänner nu Uppsalas styrande politiker. På tisdagen presenterade de en rad åtgärder för en tryggare hemtjänst.

Efter UNT:s publiceringar om sexuella övergrepp inom hemtjänsten krismöttes för ett par veckor sedan ledande politiker. I expressfart klubade de att införa kontroll av brottsregister när man nyanställer.

Men det räcker inte. Det konstaterar nu kommunstyrelsens ordförande Erik Pelling (S) och äldre nämndens ordförande Tobias Smedberg (V).

På tisdagen tog de chansen att få ut sitt budskap genom en debattartikel i UNT med efterföljande pressträff. Där redogjorde de för vad de kallar "kraftsamling mot våldsbrott och för en tryggare hemtjänst".

En central punkt i åtgärds paketet är att få koll på vilka man anställer. I en satsning, med prislappen 10 miljoner om året, ska en särskild grupp hjälpa till vid intervjuer och bland annat kontrollera att de jobbsökande inte ljuger om referenser.

Varför har ni haft så dålig koll på vilka som kommer hem till några av samhälls allra sköraste?

– En anledning är, som ni uppdatat, att vi under ett antal år inte har haft bakgrunds kontroller. Det var ett stort misstag, säger Erik Pelling. **Ska det behövas larm om våldtäkter innan ni agerar kraftfullt?**

– Nej det ska det verkligen inte. Men nu har det hänt och vi måste se till att vi snabbt lär oss av det och vidtar åtgärder. Vi tror att detta kommer att göra oss bättre rustade att stå emot även annan välfärdsbrottslighet som infiltrerar den offentliga sektorn.

Inte bara rekryteringen, utan hela sättet att jobba inom hemtjänsten, ska också förändras. Den länge kritiserade minutstyrningen, som på minutnivå bestämmer hur långt besöket hos den äldre får vara, ska slopas i hela Uppsala. I stället ska hemtjänstpersonalen orga-

niseras i små grupper, så att varje äldre bättre lär känna sin hemtjänstpersonal.

– Vi har redan testat det här arbetssättet i Svartbäcken och sett jättegod effekt, säger Tobias Smedberg.

Under pressträffen kopplade Tobias Smedberg också tillbaka till fallet "Vera", den 84-åriga kvinna som i UNT berättat om hur hon våldtogs av en hemtjänstanslidd. I just hennes område, Nyby, har verksamhetschefen haft ansvar för alldeles för många anställda och äldre, uppgav han.

– Det har varit ett mission impossible, ett omöjligt uppdrag att vara chef i äldreomsorgen. Vi måste få ner antalet medarbetare per chef för att se till att rutiner följs. **Har du som ordförande i äldre nämnden tagit ditt ansvar för en bra hemtjänst?**

– Nej. Alla vi som är politiker inom svensk äldreomsorg behöver rannsaka oss själva och se att vi måste göra mer. Vi borde ha infört bakgrunds kontroller tidigare och haft ett mycket närmare ledarskap som kan fånga upp oegentligheter. Nu kavlar vi upp ärmarna och påskyndar det arbetet, säger Tobias Smedberg.

Från oppositionens sida tycker man att ärmuppkavlandet kommer alldeles för sent. Jonas Segersam (KD),

Både Tobias Smedberg (V) och Erik Pelling (S) tycker att mer borde gjorts tidigare för att säkra en trygg hemtjänst. FOTO: ADAM WRAFTER

som är vice ordförande i äldre nämnden, menar att det som nu visar sig är ett bristande ledarskap under Socialdemokraternas tolv år långa maktinnehav.

– Under de här åren har det mesta handlat om att spara pengar och hitta fel hos fristående privata utförare. Det är där man lagt energin i stället för att bygga upp ett sunt fungerande ledarskap med personal man kan lita på, säger Jonas Segersam.

Oppositionen kräver att det görs en extern utredning av hela hemtjänsten, enligt Centerpartiets förslag. Men det är inget som det rödgröna styret planerar.

– Det som behövs nu är inte

att ett företag gör ännu en utvärdering. Det som behövs nu är handling, säger Tobias Smedberg.

Åtgärds paketet

- Här är några av de åtgärder som det rödgröna styret presenterar:
- Bättre koll på vilka man anställer genom kontroll av brottsregister, bättre synande av referenser och mer hjälp för chefer vid rekryteringar.
- Ny teknik för att de äldre ska veta vem som kommer hem till dem och när.
- Nytt loggsystem för att kommunen snabbare ska

- veta vilken anställd som varit var.
- Färre medarbetare per chef för snabbare upptäckt av missförhållanden.
- Slopade minutstyrning.
- Färre vikarier och fler tillsvidareanställda.
- Obligatorisk utbildning för att förhindra otillåten påverkan och motverka välfärdsbrottslighet.
- Språkutbildning för de som inte kan svenska.

Elin Sandow

Elin.Sandow@unt.se

Niklas Skeri

Niklas.Skeri@unt.se

Polisutredningen om våldtäkten på 84-åriga Vera läggs ned: "Helt sjukt"

UPPSALA

Utredningen mot den man i hemtjänsten som ska ha våldtagit 84-åriga Vera läggs nu ner. Åklagaren uppger att det saknas bevis. "Det är vansinnigt. Så mycket som det här har gjort illa mig", säger Vera.

– Jag har lagt ner fallet på grund av bevisvårigheter. Även om en person är väldigt trovärdig krävs alltid stödbevisning, säger åklagaren Karin Koci.

Det var i maj som "Vera" polisanmälde att hon våldtagits av en man i hemtjänsten. Det hade då gått flera veckor efter våldtäkten. Vera, som egentligen heter något annat, hade skämts för mycket för att våga berätta. Mannen anhölls, men släpptes i brist på bevis. Polisutredningen har dock fortsatt fram tills nu.

– Det vore tjänstefel av mig

att väcka åtal om jag inte trodde att det kunde bli en fällande dom. Vi saknar till exempel biologiska spår, jag kan inte vara mer detaljerad än så, säger Karin Koci.

Vera själv berättar att hon blev både arg och ledsen när hon fick beskedet.

– Det är vansinnigt, jag var färdig att svära. Så mycket som det här har gjort illa mig. Jag kan förstå om det är svårt med bevis men jag känner att han måste bli dömd för det han gjort.

Veras barnbarn Kajsa, som stöttat sin mormor att anmäla, tycker att det känns fruktansvärt.

– Helt sjukt faktiskt, att han ska kunna göra något sånt här och bara ska få slippa undan, säger hon.

Som UNT rapporterat har ytterligare en äldre kvinna med hemtjänst i Nyby berättat för kommunen att hon våldtagits av mannen. Dess-

Polisutredningen har pågått sedan i maj, men läggs nu ner i brist på biologiska spår. FOTO: STAFFAN CLAESSON

utom ska hon ha utsatts för andra typer av sexuella övergrepp av två andra hemtjänstanslidda män. Dessa övergrepp polisanmälades i början av september och i förra veckan hölls polisförhör med kvinnan. Alla tre männen nekar till brott. **Att en till person pekar ut mannen för våldtäkt borde väl ha stärkt Veras fall?**

– Jag känner inte till den anklagelsen mer än vad jag läst i UNT, säger Karin Koci. **Hur kan det komma sig?**

– Det är möjligt att polisen bedömt att man inte uppnår skäligen misstanke mot honom, vilket krävs för att det ska gå vidare till åklagare. **Kan inte du själv agera på uppgifter du hör?**

– Det kan jag göra om jag tycker att jag har skäl för det.

Ett halvår innan våldtäkten på Vera hade mannen blottat sig för henne. Hon kan därför beskriva hur hans penis ser ut.

Är det något som kan användas som bevis?

– Det kan jag inte kommentera. Men vi har utrett det här väldigt väl, säger åklagaren Karin Koci.

Trots att kommunen uppger att en polisanmälan om en andra våldtäkt gjorts, pågår ingen sådan utredning hos polisen. Det enda som polisen säger att man utre-

der är de två sexuella övergreppen.

Så vad har hänt med den polisanmälan om våldtäkt gällande den andra utsatta kvinnan, där samme man pekats ut? Det har ingen kunnat ge ett klart svar på, vare sig hos polisen eller på kommunen.

Kommunen har dock redan agerat: de har avskedat den våldtäktsmisstänkte mannen och stängt av de två männen som misstänks för sexuella övergrepp.

– De kan vara avstängda i 30 dagar under utredning, säger Rasmus Sundström, avdelningschef inom hemtjänsten.

Kan de börja jobba i hemtjänsten igen om polisutredningen mot dem läggs ner?

– Det kan jag inte uttala mig om. **Vad tänker du om att mannen som pekats ut som**

våldtäktsman av två kvinnor i er hemtjänst nu går fri?

– Jag kan inte ha någon åsikt som tjänsteman. Jag litar på att polisen gör sitt jobb, säger Rasmus Sundström.

Efter upptäckterna av sexuell våld i Nyby gör Uppsala kommun nu en massiv insats för att se hur utbredd problemet är. Man kommer att ringa eller göra hembesök hos samtliga cirka 3 000 personer som har hemtjänst.

– Vi kommer att ställa generella frågor om trygghet. En del i det är att ta reda på om man utsatts för brott.

Elin Sandow

Elin.Sandow@unt.se

Niklas Skeri

Niklas.Skeri@unt.se

UNT GRANSKAR: VÅLDTÄKTER I HEMTJÄNSTEN

Siv ville inte polisanmäla mannen eftersom hon oroade sig för vad som då skulle hända med dem. Men när historien kom fram såg kommunen till att polisanmäla.

Männens offer ”Jag tror jag levt i chock”

UPPSALA

En man våldtog henne i hallen. Två andra män ut-satte henne för grova sexhandlingar – upprepade gånger. Nu träder det andra offret i hemtjänstskandalen fram. Här är hennes berättelse.

– En av dem brukade säga när han gick: ”Berätta inte det här för nån, för då blir mitt liv förstört”. Så jag ville inte polisanmäla.

Det säger ”Siv”, en av 200 äldre personer med hemtjänst i Nyby.

Det är inte hon som söker kontakt med UNT. Det är vi som en solig septem-

berdag ringer på hennes dörr och frågar om hon vill berätta om det hon varit med om. Att vi inte kommer att publicera något innan hon godkänt det och att hon får tänka igenom det noga.

Och nu sitter vi i hennes vardagsrum.

– Visst kan jag berätta, säger hon.

Siv trevar lite generat med orden när

hon berättar hur mannen blottat sig, onanerat och tafsat. Och hur en av dem våldtog henne över en kartong i hallen.

– Jag tror att jag har levt i chock länge, säger hon.

UNT har skrivit om Siv förut, som det andra offret i den våldtäktsskandal som rullats upp i kommunens hemtjänst. Bägge kvinnorna har oberoende av varandra pekats ut samma man.

Det började med att 84-åriga Vera i UNT berättade om hur hon våldtogs av en man i hemtjänsten, och att han innan dess sexuellt ofredat henne under flera månader. Som en krisåtgärd gick kommunen ut och frågade övriga äld-

”Andra gånger tog han fram sin ... grej ... och tryckte ner mitt huvud. Han ville att jag skulle känna på den.”

re i Nyby om även de blivit utsatta. Då hittade man Siv och kommunen gjorde en polisanmälan.

För Siv började övergreppen redan för ett år sedan. Hon förstod först inte vad mannen från hemtjänsten gjorde. Han tryckte sig så konstigt intill henne, och när han bad om en servett förstod hon: han hade onanerat.

– Andra gånger tog han fram sin ... grej ... och tryckte ner mitt huvud. Han ville att jag skulle känna på den. Varje gång han var här försökte han göra saker.

Siv

Någon gång under hösten/vintern 2023 började två andra män i hemtjänsten också förgripa sig på Siv. Hon beskriver

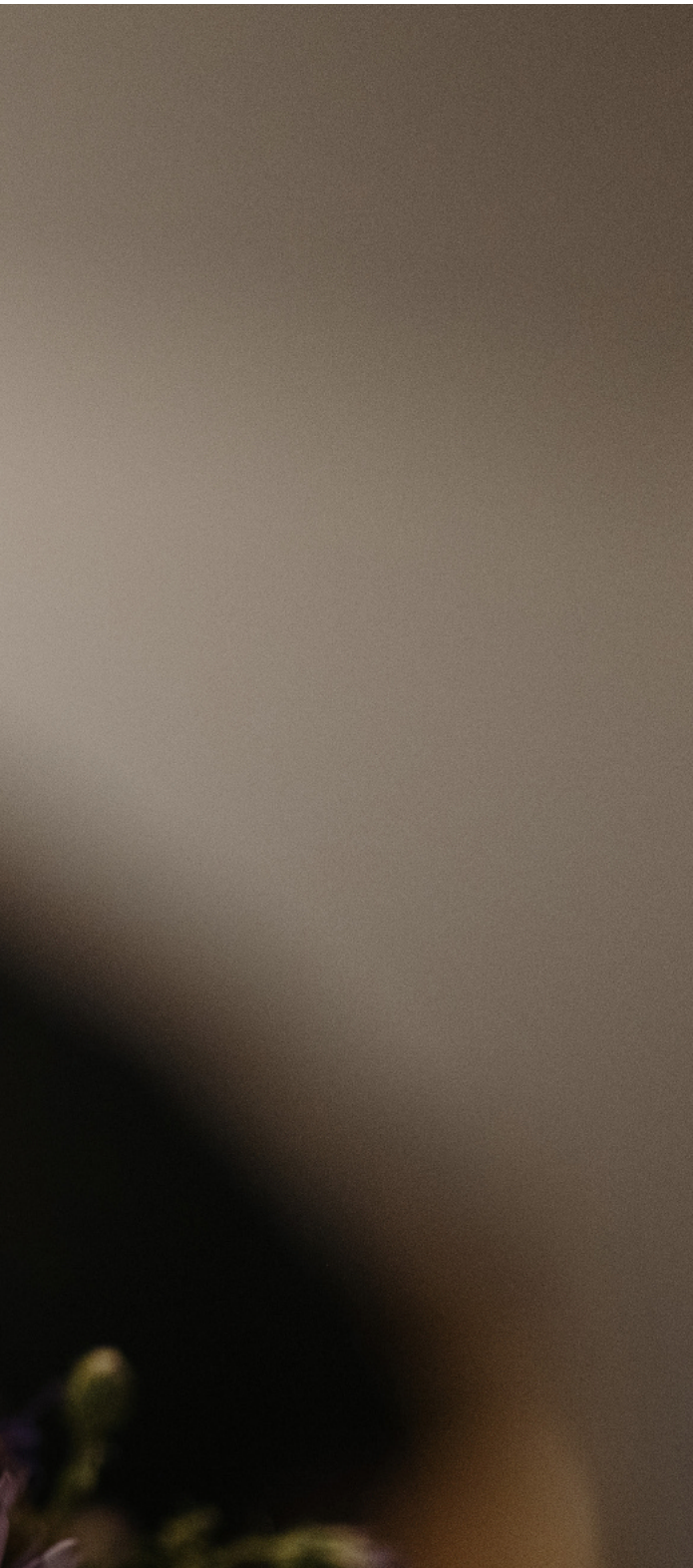

FOTO: ADAM WRAFTER

Bara ljudet av att någon är vid ytterdörren gör att Siv får en klump i magen.

FOTO: ADAM WRAFTER

Politikerna höll krismöte efter UNT:s avslöjanden om våldtäkter i hemtjänsten, och klubbade i rekordfart att brottsregister nu ska kontrolleras vid nyanställningar. Här Tobias Smedberg (V) och Erik Pelling (S).

FOTO: ADAM WRAFTER

Uppsala kommun har inlett en fördjupad granskning av missförhållandena. Rasmus Sundström och Lenita Granlund, bägge chefer inom Uppsalas äldreomsorg, har hållit i pressträffarna.

FOTO: ELIN SANDOW

UNT:s granskning

● UNT:s granskning "Våldtäkterna i hemtjänsten" inleddes med 84-åriga Veras berättelse i UNT om när hon våldtogs av en man i hemtjänsten. Redan hösten 2023 hade Vera larmat kommunen om att mannen var närgången och bland annat visat sitt stånd för henne. En chef lovade att han inte skulle komma hem

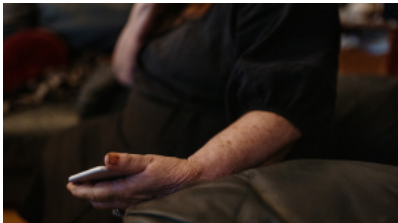
till henne igen, men inget hände utan han kunde jobba kvar i flera månader. En morgon i våras blev Vera våldtagen av mannen.
 ● Uppsala kommun har bekräftat för UNT att man tog emot Veras larm, men uppger att man inte lyckades ta reda på vem mannen var. Kommunen har gjort en egen ut-

redning, som UNT läst. Där är det tydligt att kommunen till fullo tror på Vera. Kommunen har nu sparkat mannen. Men kommunen skriver inte en rad om att Vera larmade.
 ● Efter UNT:s publiceringar meddelade kommunen att man ska göra en ny djupare utredning. I den utredningen har kommunen nu hittat ett

till offer: Kvinnan som UNT kallar Siv.
 ● Som en följd av UNT:s granskning har politikerna fattat en rad beslut som ska höja tryggheten inom äldreomsorgen, däribland att införa kontroll av brottsregistret när man nyanställer.

en av dem som väldigt hårdhänt.
 – Han var så burdus. Körde in handen innanför tröjan och klämde så att man ... Siv skakar på huvudet.
 – Han var jämt sådär att han skulle kladda. Så det var liksom att man fick stå ut med det.
 Och så har vi den tredje mannen, som brukade ta Sivs hand och lägga den över sitt skrev. Hon berättar att han flera gånger försökte våldta henne, utan att lyckas. Men så en förmiddag i våras kom han hem när hon bara var halvt klädd eftersom hon var på väg till badrummet.
 – Det gjorde väl det lättare för honom att göra det han ville göra. Han tryckte upp mig i ett hörn av hallen. Sedan ... ja, det var ju en våldtäkt, säger hon.

Det märks att Siv tycker att det är väldigt jobbigt att prata om våldtäkten. Hon konstaterar att hon nog hamnade i chock och beskriver de närmaste timmarna efteråt som en lucka i tiden, där hon inte kan återge vad som hände eller hur hon kände.
 En av männen kom hem till Siv även utanför arbetstid. Det hände ofta, alltid på kvällen. Hon berättar hur han knackade på och sa att han hade lite tid över och hur hon gick hemma om dagarna

En av männen brukade komma hem till Siv även utanför arbetstid. "Det var jobbigt, man blev ju nervös och undrade: kommer han i kväll?"

FOTO: ADAM WRAFTER

med en klump av oro i magen: Skulle han komma i kväll?
 Männen kom ibland hem till Siv efter varandra, men var aldrig hos henne samtidigt. Alla tre är från samma land. Siv tror att i alla fall två av dem kände varandra.
 – De kunde säga att snart kommer (den andre mannens namn). Då fick jag den här känslan att de kanske ... ja ... att de kanske hade tipsat varandra på något sätt.
 Siv har varit med om hel del tunga motgångar i sitt liv. Hon har försökt tänka att de sexuella övergreppen inte var lika hemska som annat hon gått igenom.
 – Ett tag tänkte jag att nej ... du får kla-

ra av det här. Det här är ju småpotatis. Det försökte jag intala mig för att inte skada dem.

Det är inte bara männen som Siv velat skydda. Hon tycker att det är jobbigt att andra anställda inom hemtjänsten nu får lida för vad de här tre männen gjort. För alla andra är ju fantastiska, säger hon.
 – De är så noggranna och bra. Förutom de här tre männen då som var koncentrerade på sina ... juveler.
 Siv har hemtjänst eftersom hon har kroppsliga krämpor. Hon är helt klar i huvudet, något som flera inom hemtjänsten som UNT pratat med också vittnar om. Hon berättar detaljerat och trovärdigt för oss, men det är uppenbart att det är jobbigt för henne att sätta ord på det hon utsatts för.

Den man som Siv har pekat ut för våldtäkten är samme man som Vera anmält, det har kommunen berättat på pressträffar. UNT har också pratat med en insatt källa, som uppger att det inte kan handla om någon annan man. Vera och Siv känner inte varandra och har inte haft en aning om vem den andre pekat ut. Trots detta har polisen hittills inte kopplat ihop de bägge fallen. Här om-

”Han tryckte upp mig i ett hörn av hallen. Sedan ... ja, det var ju en våldtäkt.

Siv

veckan lades tvärtom polisutredningen ner i Veras fall med hänvisning till att det saknas teknisk bevisning. Åklagaren hade då inte sett Sivs polisanmälan. Kommunen har avskedat den man som bägge kvinnorna pekar ut för våldtäkt och har stängt av de två andra männen. Alla tre männen nekar till brott.
 Även om Siv försökt intala sig själv att övergreppen inte var så farliga, så ser hon i dag hur dåligt hon mått och fortfarande mår. Bara ljudet av att någon är vid ytterdörren ger en klump i magen.
 – Det här har präglat mig. Gett mig ångest.
 Länge ville Siv hjälpa männen "från att falla", som hon uttrycker det. Hon önskade inga straff för dem. I stället frågade hon sig hur hon kunde hjälpa. Det de gjorde var ju så sjukt, de behövde vård, konstaterar hon stilla.
 Men nu är hon glad att de inte längre jobbar kvar i hemtjänsten.
 – De har ju redan fallit. Det är rätt att det här kommer fram så att de inte kan göra något mot någon annan.
 Siv heter egentligen något annat.

Elin Sandow
 Elin.Sandow@unt.se
 Niklas Skeri
 Niklas.Skeri@unt.se

UNT GRANSKAR: VÅLDTÄKTER I HEMTJÄNSTEN

Sex frågor i våldtäkts-skandalen söker svar

UPPSALA

Flera äldre kvinnor med hemtjänst har utsatts för våldtäkter och sexuella övergrepp. Nu kan UNT avslöja att övergreppen var kända inom fler delar av kommunen än vad som tidigare kommit fram. Ändå stoppades inte sexförbrytarna. Här är sex avgörande frågor som väntar på svar.

Uppsala stadshus, fredag kväll den 6 september. Lenita Granlund kan inte hålla tårarna borta. Hon är högsta chef för äldreomsorgen i Uppsala kommun och har på en blixtkallad presskonferens precis berättat att man upptäckt ännu fler grova sexövergrepp mot äldre inom hemtjänsten.

– Jag blev fruktansvärt ledsen och besviken, säger hon.

En halvtimme senare kommer toppolitikerna Erik Pelling (S) och Therez Almerfors (M) ut ur samma stadshus. De har haft krismöte. Bägge är chockade.

– Jag har aldrig varit med om något liknande i kommunens historia, säger Therez Almerfors.

Allt började med 84-åriga "Veras" berättelse. Den 4 september berättar hon i UNT om när hon våldtogs av en man i hemtjänsten.

Det blev startskottet för avslöjandet av en av Uppsalas största vårdskandaler genom tiderna. Snart uppdagades att ytterligare en äldre kvinna i Nyby, "Siv", utsatts för sexövergrepp av inte bara en utan tre hemtjänstmän.

Publiceringarna har fått politikerna att i rekordfart införa en lång rad åtgärder, däribland att kontrollera brottsregister vid nyanställningar.

Som en följd ska Uppsala kommun också göra en ny utredning av det egna agerandet i fallet Vera.

Den ska presenteras för politikerna den 23 oktober.

Här är sex avgörande frågor som fortfarande hänger i luften.

1. Även Siv larmade före våldtäkterna – vad borde/kunde kommunen ha gjort?
2. Vad hände med Veras larm om mannen?
3. Kände fler inom kommunen till övergreppen?
4. Varför stängdes inte den våldtäktsmisstänkte mannen av direkt?
5. Varför granskas inte kommunens agerande av en extern part?
6. Vem är ytterst ansvarig för att hemtjänstmän kunnat våldta äldre?

84-åriga Vera slog larm om hemtjänstmannens oacceptabla beteende flera månader innan han våldtog henne – utan att kommunen agerade. Det har vi visat i vår granskning.

UNT kan nu avslöja att kommunen redan i februari i år fick kännedom om andra sexuella övergrepp i Nyby hemtjänst.

Det handlar om kvinnan vi kallar Siv, som berättat att hon i våras våldtogs av en man i sin egen hall, och som under närmare ett år utsattes för grova sexuella övergrepp av honom och två andra hemtjänstmän.

Siv berättade nämligen för en socialsekreterare om hemtjänstmännens övergrepp, bland annat att de tafsade och blottade sig. Hon har uppgett för UNT att hon bad socialsekreteraren att inte föra informationen vidare. Våldtäkten hade då ännu ej ägt rum.

Övergreppen ska finnas noterade i en tjänsteanteckning hos socialtjänsten, daterad den 7 februari. Det uppger en anställd inom kommunen för UNT.

Så varför stannade larmet i tjänsteanteckningen?

Joakim Nordström, avdelningschef inom socialtjänsten, säger att han inte kan vare sig bekräfta eller dementa att det finns en sådan anteckning. Men generellt, säger han, är socialtjänsten väldigt bunden av sekretess.

– Människor berättar ofta för oss att de varit utsatta för olika brott. Men om brottet inte leder till minst ett års fängelse får vi inte bryta sekretessen, säger han.

De sexuella ofredanden som Siv utsattes för innan våldtäkten ger böter eller fängelse i högst två år.

Får ni väga in att fler riskerar att bli offer om ni inte bryter sekretessen? Som i det här fallet att gärningsmännen kommer hem till andra äldre.

– Bara om brottet ger minst ett års fängelse.

Vad tänker du om vad som skett i äldreomsorgen i Uppsala? Och

”Generellt tycker jag att vi har väldigt strikta sekretessbestämmelser som förhindrar oss att stoppa brott. Vi är ett samhälle och måste jobba tillsammans för att stoppa kriminalitet.

Joakim Nordström, avdelningschef inom socialtjänsten

att det kan finnas information om exempelvis sexbrott som ni inte kan föra vidare?

– Det är fruktansvärt det som hänt, så hade man kunnat göra något för att stoppa det hade jag tyckt att det varit jättebra. Generellt tycker jag att vi har väldigt strikta sekretessbestämmelser som förhindrar oss att stoppa brott. Vi är ett samhälle och måste jobba tillsammans för att stoppa kriminalitet, säger Joakim Nordström.

En källa inom äldreomsorgen med insyn i fallet är upprörd över att socialtjänsten inte tycks ha skickat vidare informationen.

– Det borde vara tjänstefel, säger hen. Men frågan är juridiskt snarig. Det konstaterar Therése Fridström Montoya, docent i civilrätt på Uppsala universitet och expert på sekretess.

– Som utomstående är det lätt att bli förskräckt över att en person berättar om något sånt här och att socialtjänsten bedömer att inget kan göras, säger hon.

Men tittar man på det enskilda fallet kan det vara mycket svårt att komma förbi sekretessen. I ett sånt här fall kan den snabbaste vägen vara att övertyga personen om att få föra vidare uppgifterna, menar hon.

– Det man undrar är hur snabbt socialtjänsten gav upp försöken?

I Uppsala tillhör äldreomsorgen och socialtjänsten två olika myndigheter.

Hade de tillhört samma hade det funnits en öppning att föra vidare informationen.

– I vissa fall kan sekretessen behöva brytas för att en myndighet ska kunna utföra sitt uppdrag. Om personal begår brott mot hemtjänstkunder kan man hävda att man inte kan erbjuda god vård, säger Therése Fridström Montoya.

Det är höst 2023. Vera har fattat ett beslut. Hon måste larma kommunen om mannen från hemtjänsten som hon tycker är otäck.

Under flera månader har han varit obehagligt närgången: tvingat till sig pussar, kallat henne älskling och frågat om de inte ska flytta ihop. När mannen en dag visar sitt stånd och en tub glidmedel för Vera får hon nog. Hon ringer hemtjänstchefen och berättar om mannens agerande. Chefen lyssnar och lovar att han inte ska komma hem till henne igen.

Men efter en tid är mannen tillbaka. Och nu får inte Vera längre tag på chefen. En morgon ett halvår senare våldtas Vera av mannen, i sin egen säng.

Veras berättelse i UNT och den efterföljande granskningen får mycket stort genomslag. Kvällspressen, morgontidningar, tv och radio tar alla upp hemtjänstskandalen i Uppsala. "Denna berättelse är så fasansfull att den för alltid förändrar min syn på äldres utsatthet i Sverige", skriver exempelvis krönikören

Vera och Siv har oberoende av varandra pekat ut samma man för våldtäkt.

UNT GRANSKAR: VÅLDTÄKTER I HEMTJÄNSTEN

FOTO: ADAM WRAFTER

Britta Svensson i Aftonbladet. Expressen menar i en ledartext att detta är en skandal som måste få regeringen att agera. Hur kunde detta inträffa? Vad hände med Veras larm?

När Uppsala kommun i maj 2024 ska utreda hur våldtåkten kunde ske nämns inte ens larmet. I juni skickades denna utredning in till Inspektionen för vård och omsorg (Ivo), som övervakar att kommuner sköter sin vård och omsorg. Ivo får alltså inte veta att Vera larmade.

Högst upp i dokumentet står namn på de två personer som gjort utredningen. Ett av namnen är hemtjänstchefen som tog emot larmet.

Lenita Granlund, högsta chef för äldreomsorgen, säger att förfarandet är rutin.

– Verksamhetschefen är ansvarig och går igenom händelseförloppet tillsammans med kvalitetsansvarig på kommunen, säger hon.

Har chefen alltså utrett sig själv?
- Nej det vill jag inte påstå.

Det ser ju ut så: den chef som tog emot larmet är den som förser den andra utredaren med information om vad som hänt?

På den frågan får UNT inget svar. I stället börjar Lenita Granlund berätta vad som händer senare i processen. Intervjun med henne och Rasmus Sundström, även han hög chef inom äldreomsorgen, gör vi den 19 september, efter en

av de pressträffar som kommunen panikkallade till när våldtäktsskandalen rullades upp. Lenita Granlund har då inte läst utredningen, visar det sig.

Anser ni att larvet borde ha nämnts i utredningen?

– Jag vet inte, jag har inte sett den (utredningen), säger hon.

Vad tänker ni om att det inte står att Vera larmade?

- Ni är på väldigt detaljnivå nu, säger Lenita Granlund.

Larmet är ju en extremt viktig detalj, som kunnat förhindra våldtakterna?

- Det är Ivo som bestämmer om utredningen är korrekt eller inte.

Men Ivo får ju inte veta att det ens fanns ett larm?

– Att det fanns ett larm framgår i den fördjupade utredning som vi ska skicka in nu i oktober. Då får ju Ivo veta.

Men den utredningen tog ju du beslut om att göra först efter UNT:s granskning?

– Jag tänker att vi får gå tillbaka och titta på det här, säger Lenita Granlund, innan kommunens presschef Jenny Engdahl Westbratt avbryter intervjun.

När UNT senare skickar in uppföljande och mer detaljerade frågor svarar Rasmus Sundström skriftligt via kommunens pressavdelning endast: "Arbe-

”Det är Ivo som bestämmer om utredningen är korrekt eller inte. [...] Att det fanns ett larm framgår i den fördjupade utredning som vi ska skicka in nu i oktober. Då får ju Ivo veta.

Lenita Granlund,
högsta chef för
äldreomsorgen

FOTO: ELIN SANDOW

tet med att trygga och säkra hemtjänsten pågår fortsatt.”

Enligt initierade uppgifter till UNT inifrån verksamheten fanns det en eller flera personer inom hemtjänsten som kände till övergreppen mot Siv. Huruvida denna information fördes vidare till någon chef är dock oklart.

Frågan är om alla anställda vet när och hur de ska slå larm om missförhållanden? UNT har bett att få ställa frågor till Lenita Granlund och Rasmus Sundström om bland annat detta, men de meddelar via kommunens pressavdelning att de inte har tid för intervju.

I en tidigare intervju har dock Lenita Granlund sagt så här: "Vi ska titta på hur våra rutiner följs och vi måste se till att alla känner till rutinerna."

Efter veckor av ångest och skam bryter Vera en dag i våras ihop. Den 14 maj är en biståndshandläggare på hembesök och frågar hur nöjd hon är med hemtjänsten. Det brister för Vera, som berättar om våldtänkten och vem den skyldige är. Handläggaren för genast vidare informationen till ansvariga. En polisanmälan görs.

Den misstänkte mannen förblir dock kvar i tjänst. Veras barnbarn Kajsa ring-
er ett par dagar senare till hemtjänst-
chefen för att försäkra sig om att man-
nen tagits ur tjänst. Kajsa har berättat
att chefen då svarade att mannen inte

längre kommer hem till hennes mor-
mor, men att han fortfarande jobbar i
väntan på besked från HR (personalav-
delningen).

Först den 17 maj blir mannen avstängd, visar dokument som UNT begärt ut. Att han under ett par dagar arbetade som vanligt med hemtjänstbesök hos äldre bekräftas av en person i hemtjänstverksamheten.

Varför lät kommunen en våldtäktsmisstänkt man fortsätta gå hem till äldre? Den frågan förblir obesvarad tills vidare, eftersom de ansvariga avböjt en intervju.

"Det är skrämmande att de styrande partierna i Uppsala kommun verkar vilja begrava sanningen", rasade Sverigedemokraternas Kent Kumpulainen.

Han är en av många som efterlyser en extern granskning av hela äldreomsorgen i Uppsala. Den fördjupade utredning av Veras fall som ska presenteras inom kort görs av kommunens egna tjänstemän. De styrande partierna har avvisat en extern granskning.

Den politiska oppositionen är enig i kritiken. "Vi vill se en oberoende extern utredning där det görs en genomlysning av organisation, rutiner, kultur samt ledning och styrning", har exempelvis Centerpartiets Ehsan Nasari sagt.

UNT GRANSKAR: VÅLDTÄKTER I HEMTJÄNSTEN

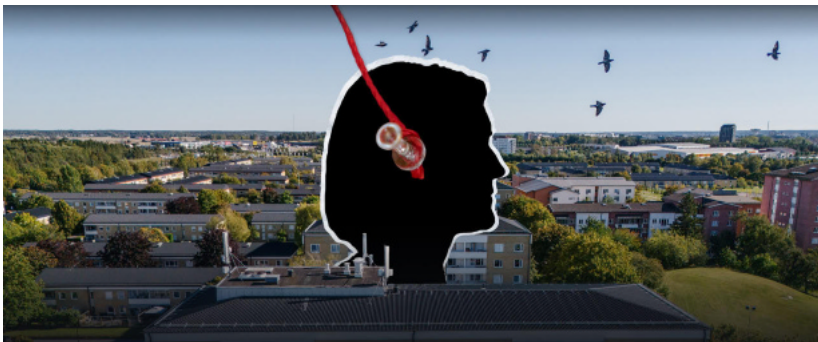
Rasmus Sundström och Lenita Granlund är högsta chefer inom Uppsala kommuns äldreomsorg. De har avböjt ytterligare intervju på grund av tidsbrist.

FOTO: ELIN SANDOW

En man våldtog henne i hallen. Han och två andra män utsatte henne för grova sexhandlingar – upprepade gånger. Det har Siv tidigare berättat för UNT.

FOTO: ADAM WRAFTER

Sex män är avskedade eller avstängda från sina arbeten i Nybys hemtjänst, tre för misstankar om sexbrott mot äldre, två för tidigare sexbrottsdomar och en för ekonomiskt övergrepp.

FOTO: ADAM WRAFTER

Veras berättelse, och sedan Sivs, om våldtäkter och sexövergrepp har väckt starka reaktioner.

FOTO: ADAM WRAFTER

Vera har berättat att hemtjänstmannen flera månader före våldtäkten var obehaglig och närgången. När han blottade sig slog hon larm till kommunen.

FOTO: ADAM WRAFTER

Tobias Smedberg (V) och Erik Pelling (S) har båda uttryckt att det här är det värsta de upplevt i sina politiska karriärer.

FOTO: ADAM WRAFTER

» Fackförbundet Kommunal vill se en "oberoende haverikommission". "Medborgarna har rätt att få veta vad som har hänt. Det är oetiskt att utreda sig själv och hör inte till Sverige 2024 utan till Östtyskland", har Walter Palestro, ordförande i Kommunal i Uppsala, sagt till UNT.

Kritikerna får stöd av källor med insyn i äldreförvaltningen. En tidigare chef menar att hela äldreomsorgen i Uppsala präglas av tystnadskultur.

– Varför vågar man inte göra en extern kontroll? Var är det man vill inte ska komma fram? undrar hon.

En person med ansvarig ställning inom hemtjänsten förstår inte heller vad kommunen är så rädd för.

– Om kommunen verkligen vill vara lärande och självkritisk förstår jag inte varför man undviker en extern granskning. Ingen verksamhet är perfekt, men om man inte pratar om det som inte fungerar, till exempel varför man desperat anställer folk till hemtjänsten utan kontroll, då kommer man aldrig att få det att fungera.

Sex veckor har gått sedan Vera berättade om våldtäkten i UNT och allt bråkade loss.

Tobias Smedberg (V), som i egenskap av ordförande för äldrenämnden bär det yttersta ansvaret för Uppsalas äldreomsorg, konstaterar att det varit väldigt intensiva veckor.

– Jag känner en stor ilska mot de som begått dessa handlingar, säger han.

Tobias Smedberg vill lyfta fram att svaret för en våldtäkt ytterst ligger på den som begått den.

Men sex personer är avstängda från Nybys hemtjänst för olika övergrepp eller tidigare sexbrottsdomar. Vem har ansvaret för att det kunnat bli så?

– Ansvaret ligger på deras axlar. Sedan har vi i nämnden ansvar för att se vad som inte fungerat och vad vi måste göra mycket bättre. Vi har nu sett att vi bland annat varit naiva när det gäller rekryteringar.

Men förtroendet kan ju vara kopplat till dig eller höga äldrechefer. Behöver någon avgå för att förtroendet ska återupprättas?

– Nej, det tror jag inte. Jag har förtroendet för vår förvaltning. Men till sist är det ju väljarna som avgör.

Elin Sandow
Elin.Sandow@unt.se

Niklas Skeri
Niklas.Skeri@unt.se

”Nej, det tror jag inte. Jag har förtroende för vår förvaltning. Men till sist är det ju väljarna som avgör.

Tobias Smedberg (V), ordförande för äldrenämnden, på frågan om någon måste avgå för att förtroendet ska återupprättas

Fotnot: Vera och Siv heter egentligen något annat. De tre män som pekats ut som skyldiga till sexbrotten i Nyby nekar.

Bakgrund

PERSONAL SAKNAR KUNSKAP

● I en färsk rapport från Jämställdhetsmyndigheten "Ett värdigt liv – att åldras fredad från våld" framgår bland annat att:

● Att yrkesverksamma som arbetar närmast de äldre inte får utbildning i att se tecken på våld och att de känner sig osäkra på hur frågan ska hanteras

● Att personal känner en osäkerhet inför var gränser går för vad man får göra eller föra vidare utan samtycke ifrån den äldre. Och att hemtjänstpersonal upplever att de befinner sig i en svår position eftersom arbetsplatsen är någon annans hem.

● Att en stor del av äldreverksamheterna i låg utsträckning ställer frågor om våld, men att allt fler gör det.

● Att arbetsmiljön, arbetsbelastningen och svårigheter att hinna skapa tillitsfulla relationer är hinder för personalen att ge stöd och insatser, framförallt i hemtjänsten, där man ofta arbetar ensam.

● Att det bör införas en skyldighet att anmäla vid misstanke eller kännedom om att en vuxen person med kognitiv svikt far illa.

Nyhetschefer:
Johanna Åberg Lundén
David Qviström
Lotta Sandhammar
Kontakt:
018-478 15 70
72018@unt.se

Tipsa UNT!
Sms och mms: 72018
E-post: 72018@unt.se

Våren 2022 tog kommunen över Attendos hemtjänst i Nyby. Det blev kaotiskt, bland annat hade man mycket svårt att hitta kvalificerad personal.

FOTO: ADAM WRAFTER

Tobias Smedberg (V) är ordförande i äldre- och poängterar att kommunen nu genomför en rad åtgärder för att öka tryggheten i äldreomsorgen. FOTO: ADAM WRAFTER

"Vi ska inte ha sådana människor i våra verksamheter", säger Rasmus Sundström, avdelningschef i den kommunala hemtjänsten. FOTO: ELIN SANDOW

Hemtjänstmannen hade mörkt förflutet — som kommunen missade

UPPSALA

Mannen som pekats ut för våldtäkter i den kommunala hemtjänsten har ett mörkt förflutet som kommunen inte kollade upp när han anställdes. Han har nämligen stängts av tidigare — misstänkt för grova sexuella övergrepp mot en äldre kvinna i den privata hemtjänsten.

Nu kommer nya uppgifter i den hemtjänstskandal som skakat Uppsala: Den man i Nybys hemtjänst som pekats ut för våldtäkt av två äldre kvinnor, Vera och Siv, har utretts för grova sexuella övergrepp tidigare.

Innan mannen anställdes av Uppsala kommun jobbade han inom det privata vårdbolaget Attendos hemtjänst, även det i Nyby. Där stängdes han av i två månader sedan en äldre kvinna med hemtjänst berättat att han begått grova sexuella övergrepp mot henne.

Uppgifterna finns i den fördjupade analys av fallet Vera som kommunen gjort och nu skickat till Inspektionen för vård och omsorg (Ivo).

UNT har pratat med företrädare för Attendo som berättar att varken kvinnan eller hennes anhöriga ville polisanmäla. Däremot utredde Attendo fallet.

– Det gick inte att bevisa något. Men vi vidtog ändå åtgärder, vi bedömde det som ytterst olämpligt att mannen skulle gå i närheten av kvinnliga brukare. Han fick i fortsättningen bara gå hem till män, säger en tidigare Attendo-anställd.

Våren 2022 tog Uppsala

kommun över all Attendos hemtjänst i Uppsala. Skälet var att omfattande välfärdsfusk upptäckts i ett av Attendos områden, dock ej Nyby.

När Attendo förlorade kontraktet tog mannen en kort tid ett jobb som städare. Men han ville uppenbarligen tillbaka till Nyby. Väldigt snart efter att kommunen tagit över hemtjänsten sökte han nämligen jobb där — och fick det. Uppsala kommun har betonat hur viktigt det är att ta referenser. Men här gjordes ingen kontroll hos den tidigare arbetsgivaren Attendo.

– Jag fick nyligen höra detta och undrade först om det var sant. Det är otroligt allvarligt om personer som begått brott kommer in i våra verksamheter, säger Rasmus Sundström, avdelningschef i den kommunala hemtjänsten.

Varför togs inte referenser?

– Våra rutiner är att ta referenser och jag förutsätter att de följs. Men jag är ju inte insatt i varje personalärende.

Historien om sexbrotten i hemtjänsten inleddes med att 84-åriga Vera berättade i UNT om när hon våldtogs av mannen. Sedan dess har en till kvinna, Siv, pekats ut för våldtäkt samt ytterligare två hemtjänstmän i Nyby för sexuella övergrepp.

Både Vera och hennes barnbarn Kajsa blir bestörta när de får höra att mannen fått jobb på kommunen trots sitt förflutna.

– Varför tar man inte bort sådana här personer? Han måste ju vara sjuk, säger Vera.

Kajsa konstaterar att det är fruktansvärt att han kan fortsätta.

– Men med tanke på hur systematiskt han förgrep sig på min mormor är jag egentligen inte förvånad, säger hon.

När Uppsala kommun våren 2022 tog över Attendos hemtjänst uppstod kaos — särskilt i Nyby, Attendos största hemtjänstområde. På kort tid behövde kommunen ta över ett stort antal äldre, och chefer vittnade om stora problem att hitta personal med rätt kompetens.

En tidigare Attendo-anställd är starkt kritisk till politiker- och beslutsfattarens beslut om ett övertagandet på så kort tid.

– Tidsramen var inte mänsklig, varken för verksamheterna eller för de äldre. Det var enormt många kunder de skulle ta emot på jättekort tid. Väldigt många drabbades.

Tobias Smedberg (V) är i dag äldre- och poängterande. 2022 var han en av de

starkaste förespråkarna för att snabbt säga upp avtalet med Attendo. Han menar att det inte gick att göra på annat sätt eftersom det avslöjade fusk var så grovt.

– När en utförare inte sköter sig är det större risker att låta aktören vara kvar. Men att det blev extremt påfrestande för verksamheten är alldeles solklart, säger han.

Vad tänker du om att mannen fick jobb i kommunens hemtjänst trots att han tidigare utretts för sexbrott i hemtjänsten?

– Det är nya uppgifter för mig. Det blir jag intresserad av att titta vidare på.

Rasmus Sundström, avdelningschef, menar även han att det var ett måste med ett snabbt avslut med Attendo.

– Men det blev en oerhört ansträngd situation. Vårt stora fokus var ändå att värna brukarna. Ingen skulle bli utan hemtjänst.

Blev det ändå brukarna som kom i kläm?

– Det blir rena spekulationer att så här två och ett halvt år senare säga något om vad som hade skett om takten i övergången från Attendo varit en annan.

Det kan ju se ut så, som att brukarna drabbades, med tre personer misstänkta för sexbrott i Nyby hemtjänst?

– Vi ska inte ha sådana människor i våra verksamheter. Det är oerhört tragiskt. Det är dock individer som utsatt individer, det är inte verksamheten som utfört handlingarna.

De utpekade männen nekar till brott.

Elin Sandow

Elin.Sandow@unt.se

Niklas Skeri

Niklas.Skeri@unt.se

Hemtjänstskandalen

- UNT:s granskning "Våldtäkterna i hemtjänsten" inleddes med 84-åriga Veras berättelse i UNT om när hon våldtogs av en man i hemtjänsten. Redan hösten 2023 hade Vera lämnat kommunen om att mannen var närgående och bland annat visat sitt stånd för henne. En chef lovade att han inte skulle komma hem till henne igen. Men inget hände, utan han kunde jobba kvar i flera månader. En morgon i våras blev Vera våldtagen av mannen.
- Uppsala kommun har bekräftat för UNT att man tog emot Veras larm, men uppger att man inte lyckades ta reda på vem mannen var. Kommunen har gjort en egen utredning, som UNT läst. Där är det tydligt att kommu-

nen till fullo tror på Vera. Kommunen har nu sparkat mannen. Men kommunen skriver inte en rad om att Vera larmade.

● Efter UNT:s publiceringar meddelade kommunen att man ska göra en ny djupare utredning. I den utredningen har kommunen nu hittat ett till offer: kvinnan som UNT kallar Siv. Hon ska ha våldtagits av mannen och utsatts för sexuella övergrepp av ytterligare två hemtjänstmän.

● Som en följd av UNT:s granskning har politikerna fattat en rad beslut som ska höja tryggheten inom äldreomsorgen, däribland att införa kontroll av brottsregistret när man nyanställer.

Följ UNT i sociala medier:

Facebook:
facebook.com/untnyheter

Instagram:
@unt.se

Tiktok:
tiktok.com/@unt.se

"Jag kan inte uttala mig om specifika fall. Vårt arbete nu syftar till att trygga våra brukare och medarbetare i hemtjänsten", säger Rasmus Sundström, chef för den kommunala hemtjänsten.

Nya graverande uppgifter i hemtjänstskandalen – kommunen sågar sig själv

UPPSALA

Chefen fick höra att en kvinna med hemtjänst utsattes för sexuella övergrepp. Sedan gick chefen på semester – utan att ha hört kvinnan. Det är en av flera nya graverande uppgifter i hemtjänstskandalen. Kommunen totalsågar nu sitt eget agerande.

En lång rad brister i kommunens hemtjänst bäddade för att två äldre kvinnor i Nyby kunde bli våldtagna och utsatta för sexuella övergrepp.

Det här kommer fram när Uppsala kommun nu i två nya utredningar granskat sitt eget agerande i våldtäktskandalen.

Det handlar om brister i att följa upp äldre som larmar om missförhållanden och brott. Brister i att anmäla allvarliga händelser och föra journal. Brister i rekrytering och bemanning. Brister i att hantera kriser. Brister i styrning.

Den ena utredningen handlar om 84-åriga "Vera". Flera månader innan

hon i våras våldtogs av en man i hemtjänsten hade hon larmat verksamhetschefen om honom: att han blottat sig och på andra sätt varit obehaglig och närgången. Trots larmet fick mannen fortsätta i hemtjänsten.

Nu bekräftar kommunen Veras version – men säger samtidigt att det finns en annan, lika sann, bild:

Kommunen slår fast att Vera "omedelbart efter händelsen" ringde hemtjänstchefen och berättade om blottningen. Men chefen lyckades inte ta reda på vem mannen var eller när han varit hos Vera, enligt utredningen. Det var därför han inte stängdes av. Samtidigt skriver kommunen att Vera och hennes anhöriga anser att hon varit tydlig med

”Det vi gör just nu är att vi ringer upp eller besöker alla våra 2 900 brukare i hemtjänsten.

Rasmus Sundström,
chef för den kommunala hemtjänsten

vem mannen var och när han var där.

Trots att det alltså finns två helt olika versioner skriver kommunen: "Det finns inga skäl att misstro vare sig brukaren och anhöriga eller verksamhetschefen."

Hur går detta ihop – bägge kan väl inte ha rätt?

– Jag kan inte uttala mig om specifika fall. Vårt arbete nu syftar till att trygga våra brukare och medarbetare i hemtjänsten. Därför kommer jag inte kunna uttala mig i specifika frågor, säger Rasmus Sundström, chef för den kommunala hemtjänsten.

UNT har ställt en rad frågor till honom om kommunens två nya utredningar. I september när hemtjänstskan-

FOTO: ADAM WRAFTER

Hemtjänstområdet Nyby skulle ha prioriterats högre, enligt kommunens utredningar. I stället har det varit kaos.

FOTO: ADAM WRAFTER

Kommunen har gjort en ny fördjupad utredning i fallet Vera. I den har Vera själv inte hörts.

FOTO: ADAM WRAFTER

Information om att övergreppen på Siv fick chefen i Nyby redan tidigt i somras. Men chefen gick på semester och bytte sedan jobb, utan att ha fått till ett möte med Siv.

FOTO: ADAM WRAFTER

Lex Sara			
<ul style="list-style-type: none"> De två utredningarna som kommunen nu gjort om våldtäkterna i hemtjänsten är så kallade lex Sarah-utredningar. Sådana måste en kommun göra när man ser risker för eller upptäcker 	<ul style="list-style-type: none"> missförhållanden. Med allvarliga missförhållanden menas såväl utförda som uteblivna handlingar som innebär eller har inneburit ett allvarligt hot mot eller konsekvenser för enskildas 	<ul style="list-style-type: none"> liv, säkerhet eller fysiska eller psykiska hälsa. Utredningarna skickas till Ivo (Inspektionen för vård och omsorg) som ansvarar för tillsyn av kommuners vård och omsorg. 	<ul style="list-style-type: none"> Ivo granskar att huvudmannens utredning av missförhållandet följer gällande bestämmelser. Om det framkommer brister kan Ivo inleda en vidare granskning.

Källa: Ivo

dalen briserade betonade han och andra från kommunen vikten av öppenhet och uppdaterade UNT och andra media löpande med ny information, bland annat genom veckovisa presskonferenser.

Nu, efter ett hårt tryck från medier i hela Sverige, låter det helt annorlunda på Vera. Den blev klar i juni och nämner att han inte kan svara.

Det finns nog många äldre och anhöriga som vill förvissa sig om att kommunen verkligen går till botten med det som har hänt och därför vill att kommunen svarar mer specifikt?

– Jag kan inte svara specifikt på några ärenden. Det vi gör just nu är att vi ring-er upp eller besöker alla våra 2 900 brukare i hemtjänsten. Och det vi får med oss där är beröm, säger Rasmus Sundström.

UNT har tidigare skrivit om kommunens första utredning efter våldtäkten på Vera. Den blev klar i juni och nämner inte Veras larm med ett enda ord. Det var först när Vera i september berättade sin historia i UNT som kommunen erkände att man visste att hon larmat. Kommunen lovade en ny utredning för att gå till botten med vad som hänt.

Nu är den alltså klar. Men en central person har inte hörts: Vera själv. Hon hördes i den första utredningen, men den som pratade med henne då var verksamhetschefen, det vill säga den som tog

emot larmet utan att göra något och vars agerande nu är i fokus.

Varför har ni inte hört Vera?

– Jag kan inte gå in på detaljer i specifika ärenden, säger Rasmus Sundström. **Borde någon annan, en utomstående, ha hört Vera?**

– Vi tittar på om vi ska ändra rutiner. Det är bra om det finns en flexibilitet så att det från fall till fall går att avgöra vilka som är bäst lämpade att göra en utredning.

Kommuner måste enligt lag utreda missförhållanden. Syftet är att lära av sina misstag. En central aspekt i Veras fall har varit varför kommunen inte agerade på hennes larm ett halvår före våldtäkten.

Frågan är därför: Hur kunde kommunen i sin första utredning mörka Veras larm? Enligt Ivo (Inspektionen för vård och omsorg) följer kommunen dessutom inte lagen om en viktig uppgift inte tas med.

– Vi förutsätter att en huvudman i sina utredningar inte medvetet utesluter uppgifter i det egna agerandet, säger Göran Olsson, enhetschef på Ivo.

Men Rasmus Sundström vill inte svara på några frågor som rör det mörkade larmet.

– Jag kan inte gå in på specifika ärenden, säger han.

Kommer ni att göra någon utredning om hur ni kunde utesluta en så viktig uppgift?

– Det kan jag inte uttala mig om. **Enligt Ivo har ni ju inte följt lagen?**

– Vad Ivo säger får ni fråga Ivo om. Den andra av de två nya utredningarna handlar om ”Siv”. Hon har berättat att hon våldtagits av en hemtjänstman och utsatts för sexuella övergrepp av två andra. I hennes fall kommer nu nya uppgifter fram, nämligen att verksamhetschefen redan tidigt i somras kände till att Siv var utsatt för sexuella övergrepp – utan att följa upp det.

En anställd ska ha berättat för chefen att Siv troligen var utsatt för övergrepp. Men chefen lyckades inte få till ett möte med Siv innan chefen gick på semester. När chefen kom tillbaka från sin ledighet bytte hon tjänst – och uppgifterna om övergreppen på Siv förblev ohanterade.

Först den 6 september, efter att Vera berättat i UNT om hur hon utsatts för våldtäkt, gick kommunen hem till Siv för att höra henne. Då framkom att Siv hade utsatts för våldtäkt och sexuella övergrepp från flera män. Genom att inte höra Siv redan på försommaren kunde alltså de män som Siv sedan pekade ut för övergrepp fortsätta gå hem till äldre flera månader.

Men det slutar inte där. Utredningen visar dessutom att en av de hemtjänstmän som stängts av för övergrepp har haft ett annat arbete inom vård och omsorg i kommunen. Det här behöver nu följas upp, skriver kommunen.

”Vi förutsätter att en huvudman i sina utredningar inte medvetet utesluter uppgifter i det egna agerandet.

Göran Olsson, enhetschef på Ivo

Hur följer ni upp det?

– Genom dokumentationsgranskning och samtal, säger Rasmus Sundström som inte vill berätta var mannen tidigare jobbat.

Misstänker ni att mannen kan ha begått sexuella övergrepp tidigare?

– Jag kan fortfarande inte uttala mig om enskilda fall.

Så hur kan kommunen haft så dålig kontroll i Nyby? Kommunens förklaring är att chefen i Nyby haft alldeles för många medarbetare och äldre att ansvara för. Det här borde personer i hierarkin ovanför chefen ha gjort något åt, enligt utredningen.

Faktum är att kaoset i Nyby varit känt ända sedan 2022, då kommunen tog över hemtjänstområdet från det privata bolaget Attendo.

Varför har ni inte gjort något förrän kvinnor blivit våldtagna?

– Ett systematiskt kvalitetsarbete sker ständigt. Vi beslutade redan för två år sedan att öka antalet chefer, men en kvalitetshöjning sker inte över en natt, säger Rasmus Sundström.

Elin Sandow

Elin.Sandow@unt.se

Niklas Skeri

Niklas.Skeri@unt.se

UNT GRANSKAR

Elsa har blivit känd för UNT:s läsare som "Vera", som våldtogs av en man i hemtjänsten. Nu träder Elsa fram med namn och bild. Hon vill inte längre gömma sig.

84-åriga Elsa träder fram: Det är jag som är "Vera"

UPPSALA

Det finns en person som inte blivit hörd i kommunens utredning i fallet Vera: Vera själv.

Nu träder hon fram med sitt riktiga namn.

– Det känns viktigt att visa att det här har hänt en människa. Det känns det som att kommunen har glömt, säger 84-åriga Elsa som i våras våldtogs av en man i hemtjänsten.

Novembermorgonen är solig och kall. Klockan är kvart i åtta när Elsa öppnar i morgonrock.

– Jag har inte hunnit klä på mig än. Hemtjänsten har inte varit här än för att sätta på mig stödstrumpor, säger hon med sin finländska accent och ett skratt.

Elsas barnbarn Mimmi håller upp kaffe i Muminkoppar medan vi sätter oss vid köksbordet och tar fram pappren. Vi är här för att visa Elsa kommunens fördjupade utredning av hennes fall. Själv får hon nämligen inte ut den i omaskerat skick: kommunen har sekretessbelagt allt som handlar om henne.

– När jag frågade kommunen varför hon inte får ut den omaskad blev svaret: det här är inget som gäller din mormor, säger Mimmi.

Egentligen är varken Elsa eller Mimmi förvånade. De har hela tiden känt sig små inför kommunen.

– Det är som att jag mest är en siffra. Någon som kostar pengar, säger Elsa. Elsa har blivit känd som "Vera" för

Efter våldtäkten har Elsa fått beviljat att endast ha kvinnlig hemtjänstpersonal. Men hon är noga med att påpeka att de allra flesta män i hemtjänsten är "pärlor".

UNT:s läsare och även för personer långt utanför Uppsala län. Hennes berättelse om hur hon i våras våldtogs av en man i hemtjänsten har spridits till nationella medier, som Aktuellt, TV4-nyheterna, DN och kvällstidningarna.

En viktig del i historien handlar om hennes larm till kommunen flera må-

nader innan våldtäkten: hon ringde hemtjänstchefen och berättade att mannen blottat sig för henne, köpt glidmedel "för äldre" och på andra sätt varit obehagligt närgången. Hon ville därför inte att han skulle komma hem till henne mer. Trots larmet fick mannen jobba kvar.

I början var Elsa rädd för hur folk skulle se på henne när hon berättade om våldtäkten i UNT. Att folk skulle tänka att hon på något sätt bjudit in till sex. Därför ville hon vara anonym.

Men all kärlek hon fått från Uppsalaborna har stärkt henne. Nu känner Elsa att hon vågar och orkar träda fram med sitt riktiga namn. Hon vill inte gömma sig längre.

– Kanske kan jag gå före och ta på mig andra kvinnors skam så att de också vågar berätta. Sedan känns det viktigt också att visa att det här har hänt en människa. Det känns det som att kommunen har glömt, säger Elsa.

Mimmi har stridit mot kommunen för sin mormors skull. Hon var också den som peppade Elsa att berätta sin historia i UNT när de kände att kommunen varken brydde sig eller svarade på deras frågor:

Varför agerade inte kommunen på Elsas larm? Varför fick mannen även efter våldtäkten fortsätta gå hem till äldre? Varför ordnade inte kommunen självmant psykologhjälp till Elsa? Varför kollade kommunen inte brottsregistret innan man anställde?

– Det kändes som att kommunen bara

Hemtjänstskandalen

● UNT har i granskningen "Våldtäkter i hemtjänsten" berättat om våldtäkter och sexuella övergrepp mot äldre kvinnor med hemtjänst. Två fall rör den kommunala hemtjänsten, ett fall den privata hemtjänsten.

"FALLET VERA"

- Hösten 2023 larmar Elsa kommunen om att en man i hemtjänsten blottat sig. Ändå är mannen fortsatt i tjänst. Ett halvår senare våldtar han Elsa.
- Kommunen gör en utredning, där larmet inte nämns. Mannen, som nekar till brott får sparken.
- I september berättar Elsa, då under namnet Vera, sin historia i UNT. Kommunen startar en ny utredning.
- Polisutredningen mot mannen har lagts ner, eftersom det saknas fysiska bevis.

"FALLET SIV"

- Sedan hösten 2023 har "Siv" utsatts för sexuella övergrepp av tre män i hemtjänsten. En av männen våldtar henne våren 2024 - samme man som Elsa pekat ut.
- På försommaren 2024 får närmaste chef kännedom om eventuella övergrepp, men går på semester innan hon fått till ett möte med Siv.
- Efter Elsas berättelse i UNT går kommunen hem till Siv, som berättar om övergreppen. Kommunen startar en utredning samtidigt som en polisanmälan görs. Den utredningen pågår.
- De två männen som misstänks för sexövergrepp är avstängda från jobbet. De nekar till brott.

VÅLDTÄKTER I FÖRENADE CARE

- En man anställd i det privata vårdbolaget Förenade care sitter häktad misstänkt för två våldtäkter mot äldre kvinnor och ett grovt sexuellt övergrepp mot en tredje - alla begångna samma natt i början av augusti. Mannen filmade övergreppen.
- Alla tidigare artiklar i vår granskning hittar du på unt.se.

Om nätterna vaknar Elsa av att hon tror hon hört någon vid ytter-

”Svarade inte. Och om hon gjorde det la hon på när hon hörde att det var jag.

Elsa

tyckte att vi var jobbiga när vi hade frågor och ville att de skulle ta ansvar. Ingenting hände innan mormor berättade i UNT, säger Mimmi.

De är fortfarande lika arga.

Efter att Elsa i UNT berättat om våldtäkten och larmet som kom bort lovade kommunen en ny utredning för att gå till botten med sitt agerande. Den utredningen blev klar häromveckan. Men i den har en central person har inte hörts: Elsa själv.

– De tycker nog inte att jag är så viktig, säger hon.

Har ingen utredare eller ansvarig kontaktat er i höst för att höra vad som hände?

– Nej, inte mig i alla fall, säger Elsa.

– Inte mig heller. Jag hade ett möte med en chef i september, men det mötet var det jag som begärde och då var det jag som hade frågor. Men jag gick därifrån med nästan fler frågor än när jag kom, säger Mimmi.

En sak som inte står i utredningen är att Elsa upprepade gånger försökte få tag på chefen när mannen fortsatte att komma hem till henne, trots att hon larmat om hans blottning.

– Chefen svarade inte. Och om hon gjorde det la hon på när hon hörde att det var jag.

Genom att inte höra Elsa och Mimmi har kommunen inte bara missat delar av händelseförloppet. De har också förlorat en chans att bli bättre på att ta hand om brottsoffer och anhöriga. Både Elsa och Mimmi har många tan-

UNT GRANSKAR

dörren. Då måste hon gå upp och kolla så att ingen gömmer sig i lägenheten.

FOTO: ADAM WRAFTER

kar om hur kommunen bättre kunde ha bemött dem.

– Någon från kommunen borde ha kunnat komma till mig efter våldtäkten och berätta vad de gjorde. Säger att nu behöver du inte vara rädd längre, att den mannen kommer inte igen, säger Elsa. **För det berättade de inte?**

– Nej.

Det var Mimmi som fick ringa kommunen och försöka ta reda på allt de undrade över. Mimmi behövde också ligga på om att hennes mormor skulle få prata med en psykolog.

– Förutom att det borde varit självklart att ge mormor psykologhjälp direkt hade det varit väldigt bra om vi anhöriga hade fått ett samtal med en expert. Det var ju ett trauma även för oss, och vi hade ingen aning om hur vi skulle prata med mormor om våldtäkten, säger Mimmi.

När Mimmi fick höra att hennes mormor våldtagits satt hon i bilen. Hon var tvungen att stanna den för att kräkas.

Att inte kommunen regelbundet följer upp hur Elsa mår är något som upprör Mimmi. Det var flera månader sedan någon chef frågade Elsa hur det går med allt.

– Men det finns en på kommunen som varit bra. Biståndshandläggaren, Tobias. Han har brytt sig, säger Elsa.

Elsa och Mimmi önskar också att kommunen tog ett ekonomiskt ansvar. Elsa måste själv bekosta psykolog och sjukresorna dit. Det gräver stora hål i hennes pension.

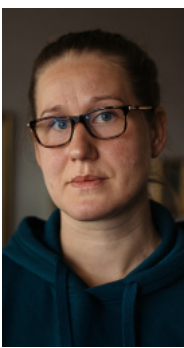
Mimmi har kollat upp om inte kommunen har en försäkring som täcker Elsas utgifter.

– Men kommunen bollar tillbaka och säger att Elsa ska kolla med sin hemförsäkring. Det är fortfarande oklart om någon försäkring täcker mormors utgifter, säger Mimmi upprört.

Stöd har däremot kommunens egen personal fått. Enligt uppgifter som UNT har begärt ut har Uppsala kommun betalat en konsultfirma 36 150 kronor för krisstöd till personalen.

Elsa är en i grunden glad person, med nära till skratt och en rak, lite ironisk humor. Men våldtäkten har ärrat henne djupt. Hon minns den i detalj och visar oss i sovrummet var hemtjänstmannen stod och vad han gjorde med henne. Ett halvår har gått och även om den värsta ångesten släppt mår hon fortfarande dåligt.

– Jag vaknar varje natt av att jag tycker jag hör någon i dörren. Då måste jag gå

”Det är förjävligt. De hade kommit så långt med en ursäkt.

Mimmi

upp och känna efter så att dörren är låst och sedan gå runt i lägenheten och titta så att ingen gömmer sig någonstans, säger hon.

Det är tack vare Elsa och Mimmi som kommunen nu tvingas göra om sin äldreomsorg. Politikerna införde i rekordfart koll av brottsregister vid nyanställning. Nya tekniska lösningar ska göra att de äldre får namn och bild på den hemtjänstanställd som är hemma hos dem. Cheferna ska få färre medarbetare för att ha bättre koll. Efter att Elsa gått ut med sin historia avslöjades dessutom sexövergrepp mot en annan kvinna i samma hemtjänstområde, utförda av flera hemtjänstmän.

När vi säger till Elsa att hon ses som en hjälte måste hon ta av sig glasögonen för att torka tårarna.

Kommunföreträdare har erkänt att man brustit gravt och politiker har berättat att detta är det värsta de varit med om i sina politiska karriärer.

Men än i dag, ett halvår efter våldtäkten, har ingen ansvarig från kommunen bett Elsa om ursäkt. Inte heller chefen som missade larmet.

– Det är förjävligt. De hade kommit så långt med en ursäkt, säger Mimmi.

Hon är djupt upprörd över att ingen tar på sig ansvaret för det som hänt.

– Det tycker jag är ganska läskigt. Jag upplever ju att det är tjänstefel när man brister på ett sådant sätt att någon far illa. Jag funderar därför på att polisanmäla chefen, säger hon.

Den fördjupade utredningen från kommunen som vi är här för att visa, och som nu ligger på köksbordet mellan oss, skulle stötta en sådan polisanmälan, känner Mimmi. I utredningen sågar nämligen kommunen sitt eget agerande.

Någon dag efter att vi träffat Elsa och Mimmi kommer ett sms från Mimmi. Nu har hon gjort en polisanmälan om tjänstefel mot den aktuella chefen. ”Det är oklart om det kommer att leda till något. Men jag känner ändå att det finns grund för det i utredningen”, skriver hon.

Elsa då, hur känner hon? Hon söker efter rätta ordet och hittar det till slut: hon har litegrann resignerat. Men nog skulle det vara fint om någon från kommunen kom hem till henne och erkände att man gjort fel, säger hon.

– Det skulle kännas varmt i hjärtat. Jag skulle känna att jag har mitt människovärde kvar. Nu känns det inte riktigt som att jag är värd en ursäkt, säger Elsa. **• UNT har sökt den aktuella chefen, som inte vill uttala sig. Kommunens högre chefer vill inte heller säga något, med motiveringen att de inte kan kommentera ett enskilt fall.**

Elin Sandow
Elin.Sandow
@unt.se

Niklas Skeri
Niklas.Skeri
@unt.se

Under torsdagseftermiddagen höll Uppsala kommun pressträff om sin interna granskning av hemtjänstskandalen.

FOTO: NIKLAS SKERI

Slutsatsen: Vi gjorde fel – men följde alla rutiner

UPPSALA

Det finns en rad brister – men rutinerna har följts. Det är Uppsala kommuns budskap efter att ha granskat sitt agerande i hemtjänstskandalen.

– Det här är det värsta jag varit med om under mina år som politiker.

Så inledde Tobias Smedberg (V), ordförande i äldre- och våldtäktsutredningen, den välbesökta pressträffen i Uppsala stadshus på torsdagseftermiddagen. Syftet var att presentera en rapport som kommunen själv gjort om sitt agerande kring våldtäkterna och sexuella övergreppen mot äldre kvinnor i hemtjänsten.

Slutsatsen i rapporten är att rutinerna följts, men att rutinerna i sig själva varit för dåliga i vissa aspekter. Rapporten är tyngd av byråkratiska uttryck och det är svårt att ibland förstå vad som menas, med meningar som exempelvis "Analysen visar att rutinerna i vissa fall kan ha fördröjt identifiering av ytterligare händelser."

Den här rapporten är den enda som äldreförvaltningen vill att media – och även ansvariga politiker – ska få se.

Förvaltningen har nämligen sekretessmärkt stora och väsentliga delar av de

fördjupade utredningar som gjorts kring det egna agerandet i våldtäktskandalen. Inte heller Elsa, en av de våldtagna kvinnorna, har fått se utredningen som rör henne.

UNT har dock fått ut de fördjupade utredningarna i omaskerat skick från Inspektionen för vård och omsorg (Ivo). I dessa går det bland annat att läsa:

● att Elsa larmade verksamhetschefen om att mannen blottat sig för henne, vilket hon gjorde omedelbart efter händelsen. Ändå lyckades inte verksamhetschefen ta reda på vem han var och noterade ingenstans Elsas larm.

● att verksamhetschefen i "Sivs" fall fick höra uppgifter om att hon var utsatt för sexuella övergrepp, men att chefen sedan gick på semester utan att ha hanterat uppgifterna.

Hur kan rutinerna ha följts?

– Nu är ni inne på detaljnivå, säger Lenita Granlund, högsta chef inom äldreförvaltning som även hon var med vid pressträffen.

Det är nog många som tycker att det är viktiga detaljer?

– Det här handlar inte om de enskilda händelserna utan om kommunens rutiner enligt Lex Sarah, att vi ser att allt har gjorts i rätt ordning. Rutiner tar inte in allt, det är människor som agerar och kan göra misstag. För alla brukares trygghet kommer vi inte att kommentera enskilda fall.

Samtidigt betonar både hon och Tobias Smedberg att de sett att kommunen behöver bli bättre i sina Lex Sarah-utredningar vid allvariga händelser, till exempel att andra delar av kommunen snabbt ska lära av misstagen. **Så ni har gjort rätt men ändå har det blivit fel, ska man tolka det så?**

– Ja, rätt i vissa avseenden men fel i andra. Det vi ser som vi behöver utveckla framåt är till exempel fler chefer, bättre kontroll i rekrytering och snabbare rapportering till oss politiker, säger Tobias Smedberg.

Under presskonferensen berättade Tobias Smedberg också om den externa utredning som ska granska hela äldreförvaltningen i Uppsala. Som UNT redan berättat innebär det här en helomvändning från hur det tidigare låtit från det rödgröna styret.

Enligt Uppsala kommuns egen utredning har man begått misstag – men rutinerna har ändå följts.

FOTO: KLARA NYTH STÅLBERG

När oppositionen (C, M, KD, L och SD) redan i början av skandalen, alltså i september, krävde en extern utredning sa Tobias Smedberg blankt nej. "Det som behövs nu är inte att ett företag gör ännu en utvärdering", sa Smedberg till UNT då.

På kommunstyrelsens möte den 26 september förde oppositionen återigen fram frågan om en extern granskning. Med 9 röster mot 9 avgjordes frågan av kommunstyrelseordförande Erik Pellings (S) röst: det blev nej.

Smedberg menar nu att såväl polisen som kommunen behövde bli klara med sina utredningar innan en extern granskning kan börja.

– Oppositionen ville ju inte

att kommunen skulle göra någon utredning alls, de menade att kommunen inte ska utreda sig själv, förklarar Tobias Smedberg under pressträffen.

I en debattartikel i UNT under torsdagen ber Tobias Smedberg, Erik Pelling och Linda Eskilsson (MP) om ursäkt till de som utsatts för brott i hemtjänsten. I debattartikeln framhåller de också att Uppsala kommun "går före" andra kommuner när man nu inför kontroll av brottsregister.

Detta stämmer ju inte. Närmare hälften av alla kommuner gör bakgrundskontroller.

– Men många gör det inte, svarar Tobias Smedberg.

Under presskonferensen riktade sig Tobias Smedberg igen till de som utsatts för brott i hemtjänsten.

– Jag vill säga förlåt från kommunen för att vi inte har lyckats skydda dig från våldsutövare.

På frågan varför han inte tidigare bett om ursäkt svarar han:

– För att det kommit fram nu i media att kommunen inte varit där med en ursäkt.

Elin Sandow
Elin.Sandow
@unt.se

Niklas Skeri
Niklas.Skeri
@unt.se

Erik Pelling: Nu ska Elsa få en ursäkt för agerandet

UPPSALA

Än har Erik Pelling (S) förtroende för ansvariga inom äldreomsorgen. Men efter den massiva kritiken som följt efter att våldtagna Elsa trätt fram i UNT helomvänder han och hans rödgröna styre.
– Elsa ska få en ursäkt och kommunens agerande granskas i en extern utredning, säger han.

– Jag kan förstå kritiken. Även jag blev upprörd när jag läste intervjun med Elsa, säger Erik Pelling (S), kommunstyrelsens ordförande och högsta ansvarig politiker i Uppsala.

Häromdagen berättade 84-åriga Elsa i UNT att det är hon som våldtagits av en man i hemtjänsten. Tidigare har hon varit anonym, under namnet "Vera", men ville nu träda fram eftersom hon är så besviken på kommunens bemötande av henne.

Elsas berättelse har fått mycket stor spridning i hela Sverige, i traditionella medier och på sociala medier. Folkets kritik är massiv mot att Uppsala kommun inte bett Elsa om ursäkt, inte betalar hennes psykolog och på andra sätt tycks ha glömt henne.

"Det går inte att finna ord. Hur kan de ansvariga bara komma undan?", undrar exempelvis Aftonbladets politiske chefredaktör Anders Lindberg på X. En annan skriver "Vilken absolut värdighet Elsa, 84, visar upp här – en ensam hjältinna i en annars vidrig och vainsinnigt upprörande historia." "Skamligt. Svagt. Fegt." skriver en åklagare som ifrågasätter att kommunen gömmer sig bakom sekretess när Elsa själv trätt fram.

Men enligt Erik Pelling finns fler aspekter av historien. Han säger att han och övriga kommunstyrelsen fått en "dragning" av chefer på äldreförvaltningen, bland annat

Erik Pelling (S) har länge sagt nej till en extern granskning av äldreomsorgens agerande i våldtäktsfallen. Men nu har han vänt.

FOTO: ADAM WRAFTER

om kommunens bemötande av Elsa.

– Då fick vi en delvis annan bild. Men det har begåtts fruktansvärda övergrepp, där har vi en läxa att göra, säger han.
Vad är det för "annan bild" ni fått?

– Det kan vi inte gå in på, för det är ett individärende. Oavsett finns saker att lära.
Misstänkliggör ni inte Elsa om ni säger att ni inte delar hennes bild, utan att precisera vad som inte stämmer?

– Jag förstår den frustrationen, och tycker själv att det kan sätta individen i ett underläge. Men kommunens jurister säger att lagstiftningen ser ut så här, att det är för att skydda individen.
Hon har ju gått ut med vem hon är. Här känns det som att man vill skydda kommunen snarare än individen?

– Jag förstår att det upplevs så.

Klart är att hanteringen nu flyttas upp till högsta politiska nivå, från äldrenämnden till kommunstyrelsen. På nästa möte klubbas beslutet att göra en extern granskning, uppger Erik Pelling.
– Det är lämpligt att kommunstyrelsen kliver in i det här läget och ser över vad som skett, främst vad som kan göras annorlunda inom äldreförvaltningen så att något liknande aldrig kan hända igen.

Det här innebär en plötslig totalomvändning. Erik Pelling och äldrenämndens ordförande Tobias Smedberg (V) har tidigare kategoriskt avvisat en extern granskning, trots oppositionens och fackförbundet Kommunals krav.
Varför har ni ändrat er?

– Som det har utvecklats ser vi behovet av en extern utredning. Vi behöver bland annat titta på stöd och kontakter med Elsa efter händelsen, säger Erik Pelling.
Vad tänker du om att hon

inte fått en ursäkt?

– Det kommer hon nu att få, av de närmast ansvariga.
Har det gått ut som en order?

– Vi har pratat om det här i Stadshuset, att det vore på sin plats.

Flera politiker reser frågan om ansvariga chefer kan sitta kvar. Kent Kumpula (SD) går hårt åt chefen som inte agerade på Elsas larm.

– Den som missköter sitt arbete så grovt ska inte få vara kvar på en chefsposition, säger han.

Även Jennie Claesson (L) är inne på att kommunen behöver se över om man ska "ändra om i förvaltningen".

– Har vi rätt kompetens på rätt plats? Det räcker inte att gömma undan den här krisen i en extern utredning. Ansvar för ledarskapet går hela vägen upp till ledningen i vård- och omsorgsförvaltningen, säger hon.

Ehsan Nasari (C) menar att

det är "dåligt politiskt ledarskap" att inte förstå hur viktig en oberoende granskning är för förtroendet.

– Att styret nu vänder och öppnar för en extern granskning visar hur pressade de är, säger han.

Erik Pelling säger att han har fortsatt förtroende för ansvariga inom äldreomsorgen.

– Men jag ser att vi har mer att göra för att gå till botten med det här, något har uppenbarligen gått fel. Sista ordet är inte sagt.

Det här är en jätteskandal för Uppsala kommun. Vad

känner du som högsta ansvarig politiker?

– Klart jag förstår att människor är upprörda och letar ansvariga för att det kunnat inträffa. Det är rimligt att blickarna riktas mot kommunen. Men det är för tidigt att fälla domen, när den externa utredningen är klar kommer vi att ha bra slutsatser.

Chefen som inte agerade på Elsas larm har avböjt att uttala sig.

Elin Sandow

Elin.Sandow@unt.se

Niklas Skeri

Niklas.Skeri@unt.se

UNT:s granskning

- UNT har under hösten granskat hemtjänsten i Uppsala och avslöjat våldtäkter och sexuella övergrepp både inom den kommunala och privata hemtjänsten.
- Granskningen har bland annat visat hur dålig kontroll

kommunen har på sin personall samt stora brister i kommunens agerande vid allvarliga händelser.

● Alla tidigare artiklar i granskningen kan du läsa på unt.se

"Det känns viktigt att visa att det här har hänt en människa. Det känns det som att kommunen har glömt", förklarade 84-åriga Elsa om varför hon träder fram.

FOTO: ADAM WRAFTER

Ilskan mot Uppsala kommun är stor på sociala medier.

FOTO: INSTAGRAM/FACEBOOK

Maria Mattsson Mähl arrangerar på lördag klockan 13 en manifestation utanför Uppsalas kommunhus till stöd för de kvinnor som utsatts för övergrepp i hemtjänsten.

FOTO: NIKLAS SKERI

Maria Mattsson Mähl är en av många som berörts mycket starkt av Elsas och Sivs berättelser.

FOTO: NIKLAS SKERI

Agneta Gille (S) vill inte spå på kritiken mot tjänstemännen.

FOTO: ANNA BREDBERG

På lördag hyllas Elsa i manifestationen "Jag är Elsa".

FOTO: ADAM WRAFTER

Manifestation för Elsa möter motstånd från oväntat håll

UPPSALA
På lördag hålls manifestationen "Jag är Elsa" utanför Stadshuset i Uppsala, för att stötta Elsa och andra kvinnor som utsatts för övergrepp i äldreomsorgen. Men manifestationen har mött motstånd – bland annat från politiskt håll.

– Vi är många som har blivit upprörda över det som hänt i hemtjänsten. Den här manifestationen är för att visa Elsa vårt stöd. Vi ser henne, hör henne, backar henne.

Det säger Maria Mattsson Mähl, som tillsammans med entreprenören Charlotte Wall arrangerar manifestationen. Den hålls utanför Stadshusets huvudentré på lördag klockan 13 och är öppen för alla att delta i.

Maria Mattsson Mähl är entreprenörprofil och tidiga-

re liberal politiker. Hon betonar dock att hon gör detta enbart som medborgare och hon hoppas att politiker från alla partier kommer att vara på plats. Hon säger att hon berörts djupt av Elsas, och även "Sivs", berättelser om hur de våldtagits av en man i hemtjänsten och om kommunens bristande agerande.

– Det är oerhört upprörande att kommunen varit så senfärdig. Vi vill markera mot kommunens tjänstemän och politiker att det här accepterar inte vi som Uppsalabor.

Men manifestationen har stött på motgångar som arrangörerna inte räknat med.

För det första ska politiker från flera partier i äldre-nämnden ha ifrågasatt plats och tid för manifestationen. I stället för Stadshuset en lördag har arrangörerna upp-

manats att hålla manifestationen en vardagseftermiddag på någon annan plats.

– När alla jobbar! Vem kan komma då? Och någon annan plats än Stadshuset vore konstigt. Jag tror att det är i all välmening, men det är symtomatiskt: kommunen vill göra det som är praktiskt och lätt för kommunen, inte för medborgarna, säger Maria Mattsson Mähl.

För det andra har högt uppsatta socialdemokratiska politiker i Uppsala kontaktat Maria Mattsson Mähl med uppmaningen att ändra inriktning på manifestationen, så att den snarare än att ta sikte på politiker och tjänstemän ska rikta sig mot den "könsmaktsordning som är en grund för mäns våld mot kvinnor".

– Det kan jag säga, att könsmaktsordning och någon ge-

nerell mumbojumbo kommer manifestationen inte att handla om. Den ska handla om Elsa och de andra utsatta kvinnorna. Om kommunen hade agerat på Elsas larm hade hon inte blivit våldtagen.

Vid sidan av stödet till Elsa och de andra kvinnorna kommer manifestationen också att lyfta fram vikten av fri och granskande lokaljournalistik, berättar Maria Mattsson Mähl.

Erfarna Agneta Gille (S) är en av de politiker som haft kontakt med Maria Mattsson Mähl angående manifestationen. Hon bekräftar att hon skulle önska att manifestationen fokuserade på könsmaktsordningen.

– Vi behöver påvisa de svårigheter som finns i samhället att männen tar sig friheter. Det känns magstarkt att

manifestationen ska riktas mot tjänstemännen, som redan är utsatta för mycket aggressioner. Och det finns en annan bild än den som kommit fram i UNT.

Vad är den bilden?

– Det kan jag inte svara på, jag sitter inte i äldre-nämnden. Men jag har fått det till mig.

Men om man går ut och säger att det finns en annan bild, bör man inte säga vad den bilden är då?

– Vi hade en genomgång i

vår fullmäktige-grupp om situationen och vad som hänt, men jag har svårt att återge det muntliga som jag fick till mig där.

En stund senare i intervjun håller Agneta Gille med om att kommunen har begått många fel.

– Folk är förbannade. Med rätta.

Elin Sandow

Elin.Sandow@unt.se

Niklas Skeri

Niklas.Skeri@unt.se

UNT:s granskning

- UNT har under hösten granskat hemtjänsten i Uppsala och avslöjat våldtäkter och sexuella övergrepp både inom den kommunala och privata hemtjänsten.
- Granskningen har bland

annat visat hur dålig kontroll kommunen har på sin personal samt stora brister i kommunens agerande vid allvarliga händelser.

● Alla tidigare artiklar i granskningen kan du läsa på unt.se

Nyhetschefer:
Johanna Åberg Lundén
David Qviström
Lotta Sandhammar

Kontakt:
018-478 15 70
72018@unt.se

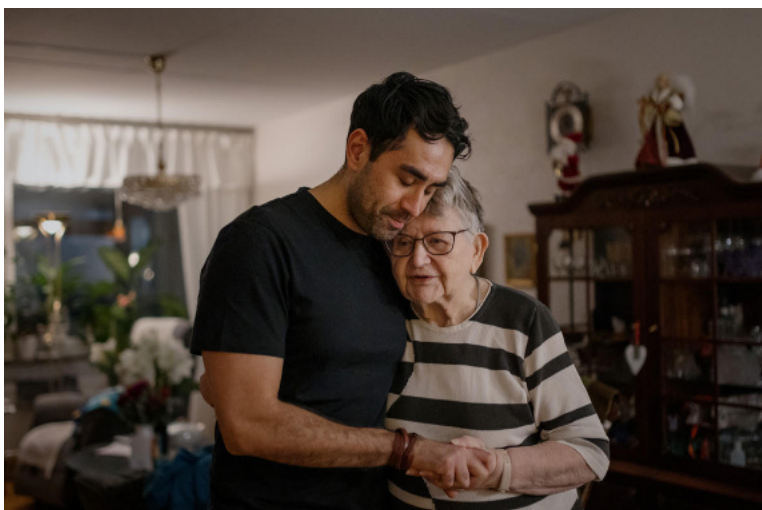

Tipsa UNT!
Sms och mms: 72018
E-post: 72018@unt.se

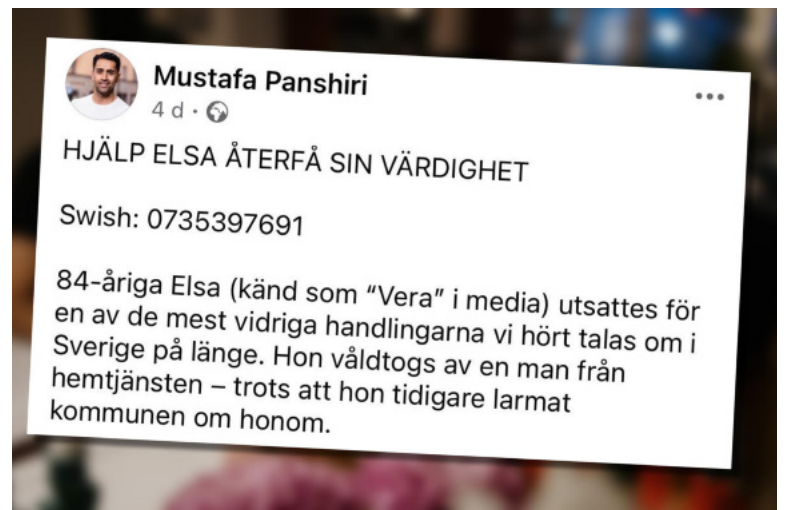
"Jag blev väldigt berörd av din berättelse och kände att jag ville göra något konkret", säger Mustafa Panshiri till Elsa över en kopp fredagskaffe.

FOTO: ADAM WRAFTER

Mustafa Panshiri hälsade på fredagen på hos Elsa för att visa hur mycket han berörts av hennes historia och berätta hur mycket pengar som samlats in till henne.

FOTO: ADAM WRAFTER

Mustafa Panshiri startade insamlingen för att hjälpa till att ge Elsa sin värdighet tillbaka. Många ville bidra.

FOTO: ADAM WRAFTER/SKÄRMDUMP

En omtumlad och berörd Elsa tog emot insamlingen

UPPSALA

"Jag är helt omtumlad. Stort stort tack." Det säger Elsa, som på fredagen tog emot pengarna från den insamling som Uppsalabor och människor från hela landet bidragit till.

– Jag blev väldigt berörd av din berättelse och kände att jag ville göra något konkret. Och många andra ville också hjälpa till, så vi gjorde en liten insamling.

Det sade författaren och samhällsdebattören Mustafa Panshiri till Elsa när han mötte henne och Elsas barnbarn Mimmi i Uppsala för att lämna över pengarna. Mustafa Panshiri blev så skakad av Elsas berättelse i UNT om

hur hon våldtogs av en man i hemtjänsten och om kommunens agerande att han startade en Swishinsamling i sina sociala medier till henne.

Han var som sagt inte ensam om att vilja stötta henne. Folk i hela Sverige har hyllat Elsa för hennes mod, samtidigt som många rasat mot Uppsala kommun.

Totalt har drygt 4 000 personer bidragit till insamlingen, vilket totalt gett 581 000 kronor. När Elsa får höra summan som nu satts in på hennes bankkonto har hon svårt att hitta orden eftersom hon blir så rörd.

– Tack. Stort stort tack, säger Elsa medan hon torkar tårarna och får en kram av Mimmi, som även hon är djupt berörd.

Vad ska du göra för pengarna?
– Oj, jag vet inte... det här är så mycket att jag inte kan tro det. Har ni något förslag? säger Elsa med ett skratt.

– Men jag har ju räkningarna kring psykologen. Och min dotter har föreslagit att jag ska åka till ett spahotel i Finland, det skulle jag ju kunna.

Den första artikeln med

Elsa publicerades i UNT 4 september. Hon berättade då under namnet "Vera" att hon larmat kommunen redan förra hösten om att mannen blottat sig för henne. Ändå fick han jobba kvar, och några månader senare våldtog han henne. Publiceringen blev startskottet för UNT:s granskning av hemtjänsten, med avslöjanden om fler våldtäkter samt stora brister i kommunens agerande.

När Elsa sedan trädde fram med namn och bild var det för att visa att våldtäkten hänt en människa, något hon kände att kommunen glömt. Hon berättade bland annat att hon inte fått någon ursäkt från kommunen och inget ekonomiskt

stöd till psykolog eller sjukresorna dit, vilket grävt stora hål i hennes pension. Men hon ville också träda fram i hopp om att lyfta bort skammen för andra som utsatts för sexbrott.

– Det betyder så oerhört mycket, säger Elsa om allt stöd och kärlek hon sedan fått från kända och okända.

Mustafa Panshiri tycker att det varit väldigt fint att se att så många vill bidra.

– Den här insamlingen ser jag som en symbol för att när stat och kommun inte lyckas med sin kärnuppgift att skydda medborgarna, då kliver folket fram. Vi visar solidaritet och värme. Att vi bryr oss.

Elin Sandow
Elin.Sandow@unt.se

Följ UNT i sociala medier:

Facebook:
facebook.com
/untnyheter

Instagram:
@unt.se

Tiktok:
tiktok.com
/@unt.se

UNT GRANSKAR: VÅLDTÄKTERNA I HEMTJÄNSTEN

Elsa i Uppsala är en av de kvinnor som våldtagits av personal i hemtjänst. Hennes berättelse i UNT har fått enormt genomslag i hela landet. FOTO: ADAM WRAFTER

Äldre i hela Sverige utsatta för övergrepp

UPPSALA

Våldtäkter, sexuella trakasserier och kränkningar. Och kommuner som reagerar långsamt. Det är inte bara äldre i Uppsala kommun som utsatts för sexofredanden av personal som ska vårda dem. Det visar UNT:s granskning.

Gällivare, 2024: "Brukare uppger att hen har blivit våldtagen under natten. Händelse polisanmälades".

Vänersborg, 2024: "Brukare beskriver hur hen blivit utsatt för sexuellt övergrepp av en anställd och har känt stark rädsla".

Från Malmö till Kiruna, i Bålsta, Piteå, och Örnsköldsvik. Runt om i Sverige har äldre personer med omsorg

ofredats sexuellt, ibland till och med våldtagits, av personer som ska vårda och ta hand om dem.

Det här avslöjar en genomgång UNT gjort av anmälningar till Inspektionen för vård och omsorg, Ivo.

I exempelvis Ljusdal ska en medarbetare ha blottat sig för en boende och "lätit kund ta honom på intima delar", enligt anmälan.

UNT har också berättat om Östhammars kommun där en kvinna, enligt kommunens anmälan, upplever sig ha utsatts för en våldtäkt i samband med tvättning.

De senaste fem åren, från 2019 till dags dato, har cirka 45 anmälningar (se och klicka i kartgrafiken) gjorts om att personal på något sätt misstänks ha sexuellt ofredat en äldre.

UNT har bara tagit del av den första, mer kortfattade anmälan av händelserna, inte de fördjupade utredningar som följer. Men redan i dessa pekas i flera fall brister ut i kommunernas agerande och rutiner.

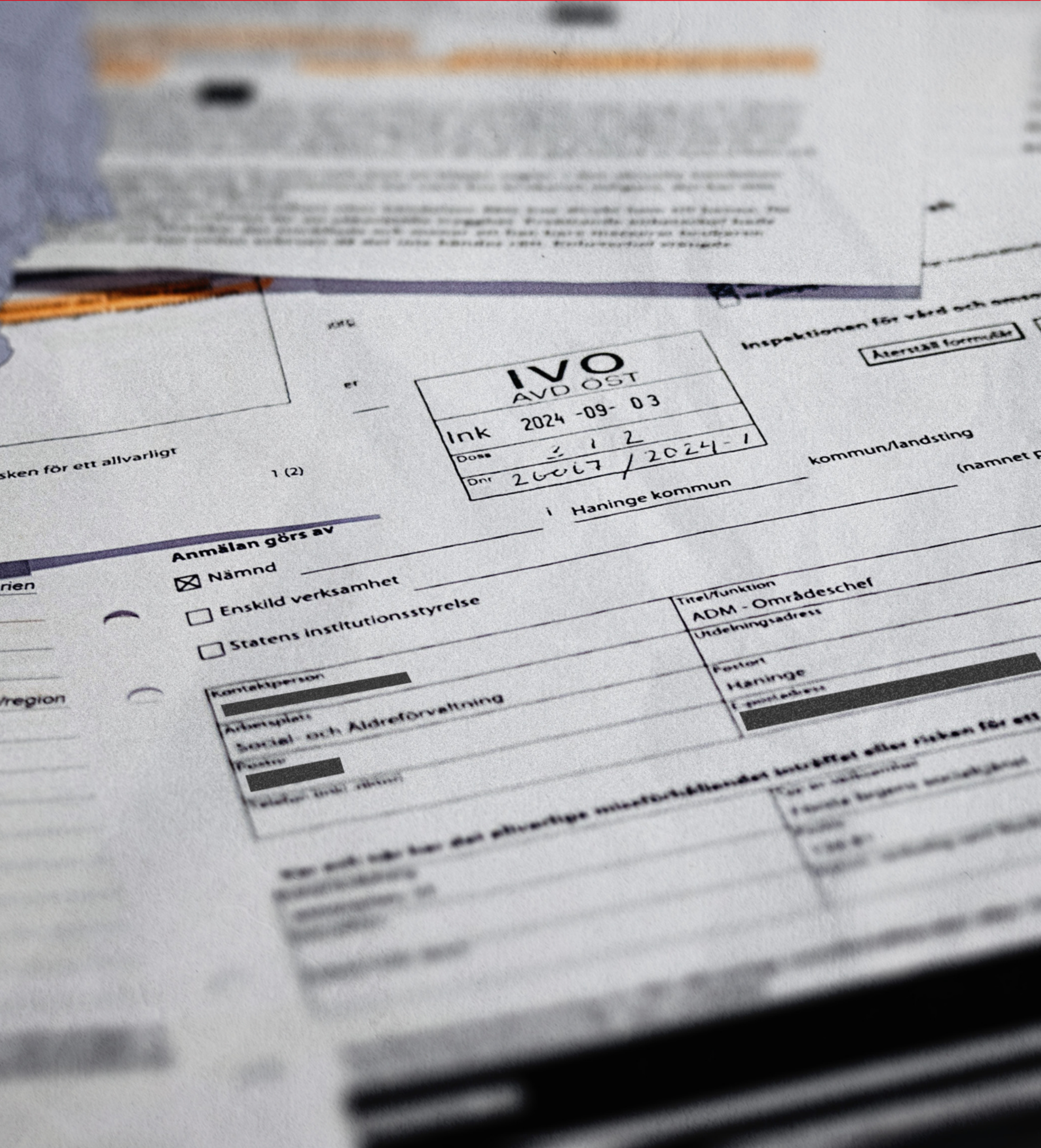
Som i Östersund. Där anmäls 2023 att en äldre på ett korttidsboende utsatts för trakasserier och övergrepp av en medarbetare vid två

Bilden visar en del av de cirka 45 anmälningar som kommuner gjort till Ivo om sexövergrepp i äldre-

UNT GRANSKAR: VÅLDTÄKTERNA I HEMTJÄNSTEN

vården sedan 2019. Här finns våldtäkter, blottning, tvång, tafsande, verbala kränkningar, med mera.

FOTO: ADAM WRAFTER

tillfällen. Men när offret valde att anförtra sig till en annan i personalen hände ingenting. I stället upplevde den äldre sig ifrågasatt. Tio månader senare rapporteras övergreppet. Medborgaren har "mått extremt dåligt över händelsen och uttrycker oro, ångest och skam och känslan av att inte bli tagen på allvar", skriver Östersunds kommun i sin anmälan.

I en del fall har övergreppen tagits upp av lokala medier, men aldrig blir det en nationell angelägenhet – före fallen i Uppsala med Elsa och "Siv". Och Uppsala skiljer ut sig i materialet med fyra anmälningar sedan 2019. Tre av dem rör de fall som UNT uppmärksammat i höst: Elsa, "Siv", och händelserna inom privata Förenade Care där en anställd åtalats miss-

tänkt för flera fall av våldtäkt, grova sexuella ofredanden och kränkande fotografering. Det fjärde fallet gäller händelser några år tillbaka. En anställd vid ett äldreboende ska då ha gjort ett sexuellt närmande mot en boende.

I några fall har personer ställts inför rätta och dömts. Ett sådant handlar om småländska Vimmerby där en

man 2021 dömdes till flera års fängelse för våldtäkt och kränkande fotografering. Hans offer fanns i hemtjänsten där han arbetade.

Ett annat omskrivet fall gäller våldtäkt inom hemtjänsten i Piteå 2021, där en man dömts till fyra års fängelse för våldtäkt på en 90-åring. Medarbetaren ska bland annat ha tvingat till sig oralsex, enligt domen.

I höst har regeringen fått en kartläggning på sitt bord av kunskapsläget i kommuner och regioner om våldet mot äldre. Utredare på Jämställdhetsmyndigheten har bland annat synat just kommunernas så kallade Lex Sarah-anmälningar, även för andra övergrepp än sexuella. Totalt 82 stycken.

– Det är såklart förfärlig läsning. Och vi slås av hur litet

fokus det är på dem som utsatts, säger Catarina Gustafsson, en av utredarna bakom rapporten.

Utredningarna ska förvisso handla om vad kommunerna ska göra framåt för att undvika att det här händer igen. Men ofta andas de en slags beröringsskräck inför det hemska de äldre utsatts för, när våldet istället kallas

UNT GRANSKAR: VÅLDTÄKTERNA I HEMTJÄNSTEN

Det finns stora kunskapsbrister hos personalen när det gäller hur man ska agera vid signaler om missförhållanden, eller om det ens finns rutiner för det, visar en ny rapport. FOTO: ADAM WRAFTER

”Vi behöver utmana vår bild av var sexualbrott sker och mot vem”, säger Johanna Lätth, forskare, psykolog och expert på sexbrott.

FOTO: KRIMINALVÄRDEN

”Förfärlig läsning. Och vi slås av hur litet fokus det är på dem som utsatts”, säger utredaren Catarina Gustafsson om den genomgång hon gjort av 82 anmälningar till Ivo, om våld mot äldre.

FOTO: TT/JÄMSTÄLLDHETSMYNDIGHETEN

”Oavsett om det har gjorts tio eller nittio anmälningar är det en mängd som är alldeles för hög”, säger Eva-Maria Ambesjö är utredare vid Jämställdhetsmyndigheten.

FOTO: PRESSBILD/JÄMSTÄLLDHETSMYNDIGHETEN

för allvarliga ”händelser” eller ”incidenter”. Effekten blir att den som utsatts, människan, inte står i centrum.

– Man glömmer att någon kan ha utsatts för ett grovt brott, säger Catarina Gustafsson.

– Det står på sin höjd mening som: ”Vi tittade till henne dagen efter, hon verkade lugn”, men saknas beskrivningar av någon längre uppföljning av hur den utsatta mår, och sällan redovisas stödåtgärder, säger Eva-Maria Ambesjö, den andra utredaren bakom rapporten.

UNT har i höst granskat Uppsala kommuns hantering av Elsa, som våldtogs av en hemtjänstman. I den fördjupande utredningen av hennes fall har Elsa själv inte hörts. Hon har heller inte fått läsa det som handlar om henne själv. Skälet har sagts vara sekretess.

Catarina Gustafsson och Eva-Maria Ambesjö vill inte uttala sig om enskilda fall, eller kommentera kring om det är enkelt att begå brott i hemtjänsten.

– Men oavsett om det har gjorts tio eller nittio anmälningar är det en mängd som är alldeles för hög. Att någon utsatts av personal borde aldrig ske, säger Eva-Maria Ambesjö.

Och antalet anmälningar till Ivo är inget facit på hur ofta äldre utsatts, framhåller hon. För bara när det finns en brist i verksamheten görs en anmälan dit och många fall stannar därför hos kommunerna. Det finns alltid fler händelser än vad som når Ivo.

I kartläggningen har anställda inom äldreomsorgen runt om i Sverige intervjuats. Där har det blivit tydligt att ofredanden och våld mot äldre

inte varit ett prioriterat ämne.

– ”Äntligen”, säger de till oss, ”äntligen pratar vi om våldet mot äldre”. Personal har också reflekterat över att de sällan gör polisanmälningar, fast de borde ha gjort det, säger Eva-Maria Ambesjö.

En slutsats i utredningen är att det finns stora kunskapsluckor hos personalen när det gäller hur man ska agera på signaler och larm om våld och övergrepp.

– Det är oroväckande få som ens vet om det finns en rutin för hur man ska göra om man får sådana signaler. Här behövs lättillgängliga utbildningsinsatser, men det är en utmaning att få till i en mycket hårt pressad arbetsvardag, säger Catarina Gustafsson.

Det här är något som berörs i flera av de anmälningar UNT läst.

I utredningen lyfter de

fram faktorer som ökar tryggheten, som en fast omsorgskontakt, som man litar på. Men också att kommunens personal, som biståndshandläggaren, kontinuerligt ställer frågor om våld.

– Ju oftare man pratar om det, desto lättare blir det att berätta, säger Catarina Gustafsson.

Något annat de pekar på är att civilsamhället kan spe-

la en roll, exempelvis genom de ”tantjourer” som startats på en del platser. Dit kan äldre vända sig och prata med någon i sin egen generation.

Samhället har inte velat inse att våra äldre utsatts för sexbrott och vi behöver utmana vår bild av var sexualbrott sker och mot vem. Det sade forskaren och psykologen Johanna Lätth i en intervju i UNT tidigare i höstas.

Catarina Gustafsson delar bilden: Samhället har haft skygglappar på sig.

– Att sådant här händer känns otänkbart. Så vi har en hel del att göra. Men engagemanget är stort och det finns fina initiativ.

Niklas Skeri

Niklas.Skeri
@unt.se

Så ska våldet minska

- Här är några av förslagen i utredningen ”Ett värdigt liv – Att åldras fredad från våld.”:
- Utbilda personal inom äldreomsorgen återkommande.
- Gör särskilda informationsinsatser till utsatta grupper.
- Vårdcentraler bör rutinemässigt ställa frågor om våldsutsatthet och våldsutövande.
- Nationella telefonlinjer som erbjuder stöd till våldsutsatta och våldsutövare behöver tydliggöra att de vänder sig också till äldre.

- Inför obligatorisk registerkontroll av personal inom äldreomsorgen.
- Inför trygghetsombud på särskilda boenden och inom hemtjänsten.
- Inför anmälningsskyldighet i socialtjänstlagen vid misstanke om att en vuxen med kognitiv svikt far illa.

Källa: Jämställdhetsmyndigheten.
Ett värdigt liv – Att åldras fredad från våld.
En kartläggning av kunskap om våldsutsatthet bland äldre.